

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 13 6. aprila 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel, Bojana Žokelj Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročniški oddelek »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
501000-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15« izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72
od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa
proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Požrtvovalno delo
pot
za napredovanje

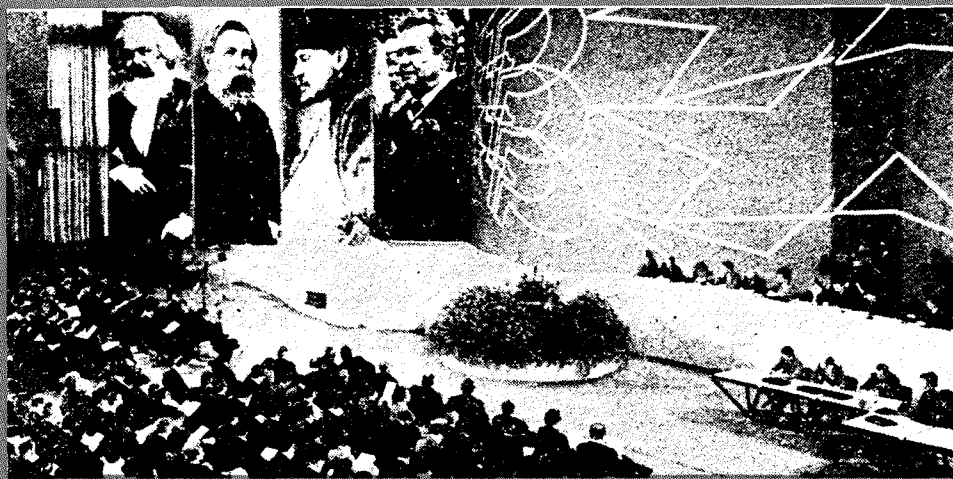
str. 4

Komunisti
so se kalili v
trdi borbi za oblast
delavskega razreda

str. 13

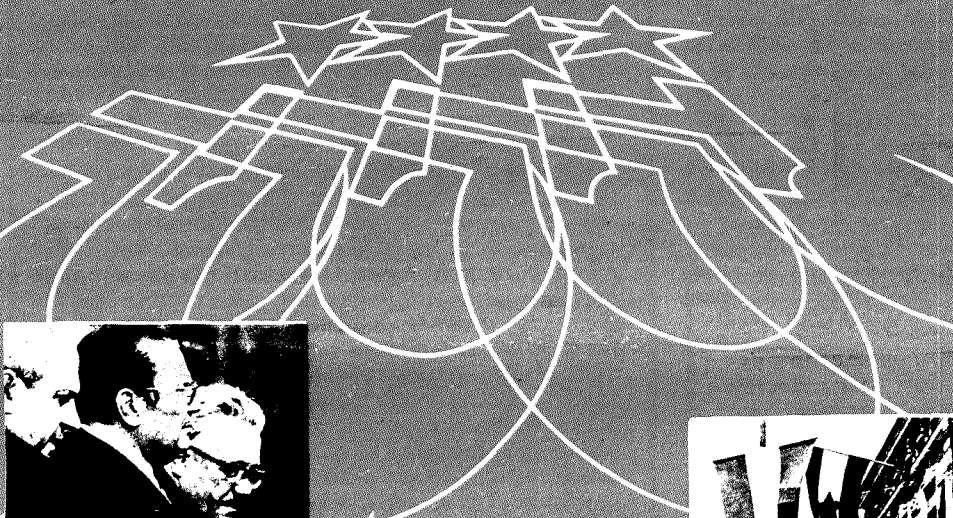
Graditev
dežele
delavcev

str. 16

»V NAŠI REVOLUCIONARNI POLITIČNI STRATEGIJI SMO USTVARILI IN USTVARJAMO DRUŽBENE POGOJE, V KATERIH BO REVOLUCIJA, PREŽETA S HUMANIZMOM, IZKLESALA NOV LIK DELOVNEGA ČLOVEKA, KAKOR TUDI KOMUNISTA. USTVARILI SMO IN USTVARJAMO POGOJE, V KATERIH BODO VSI DELOVNI LJUDJE, MED NJIMI TUDI KOMUNISTI, SVOBODNI, IMELI PRAVICO DO SVOJE ZAVESTI, NE PA SE Z NJO POGAJALI.«

(Iz govora Aleksandra Grličkova, ki je delegate 8. kongresa zveze komunistov Slovenije pozdravil v imenu predsednika Tita in CK ZKJ.)

Minuli četrtek je iz Ljubljane krenila prva letošnja mladinska delovna brigada z imenom mlade- ga junaka narodnoosvo- bodilnega boja Milana Mravljeta... Sto brigadir-jev iz občine Šiška (in med njimi brigadirskega veterana, nosilca devetin- dvajsetih udarniških značk!) je pospremila harmonika, pesem, koza- račko kolo. Z njimi je bila tudi želja, da bi se iz mla- dinske delovne akcije »ŠAMAC – SARAJEVO 78«, ene izmed največjih delovnih nalog, ki jih je družba naložila mladim v zadnjih petnajstih letih, vrnili udarni, kot so se do- slej vrnili vse šišenske bri- gade.

»Ne samo Šiške in he- rojske Ljubljane, vi ste predstavniki vse Sloveni- je,« so besede, podčrtano zabeležene v tem slove- snem trenutku! Gre za zvezno akcijo, v kateri se bo od prvega aprila do pozne jeseni izvršilo 154 brigad iz Bosne in Herce- govine, 111 brigad iz dru- gih socialističnih repu- blik in pokrajin, 3 brigade otrok naših delavcev na začasnem delu v tujini in 5 brigad jugoslovanske ljudske armade.

Tako je radost, ki je pr- vega aprila v Doboju, kjer je bil slovesno obeležen začetek te poti k še eni pomembni zmagi v iz- gradnji naše socialistične samoupravne Jugoslavi- je, prevevala prisotne, tu- di naš ponos in naše zado- voljstvo. Kako bi lahko bi- lo drugače! Prav tu bodo mladi naših dni nadalje- vali prizadevanje »hero-jev dela«, ki so pred tride- setimi leti v izjemno te- žavnih povojnih dneh do- movini darovali 242 kilo- metrov dolgo mladinsko progo od Šamca do Sara- jeva. Lepšega darila si re- publika za svoj petintride- seti rojstni dan, ko bo po 93 kilometrov dolgi progi zapeljal prvi vlak od Do- boja do Zenice, ne more zaželeli.

In ko se bo čez mesec dni vrnila mladinska de- lovna brigada z imenom mlade- ga junaka nro- dnoosvobodilnega boja Milana Mravljeta... stisni- mo brigadirjem roko še čvrsteje in še topleje kot ob odhodu. Njihove dlani so zdaj odpornejše in srca bogatejša! Kajti za njimi je edinstvena šola na sve- tu, šola socialistične vzgo- je, kot je rekel tovariš Tito, šola bratstva in enot- nosti, šola tovarštva in prijateljstva.

★

Zato: trikrat brigadirski hura za takšno mladost. Za vse, ki bodo letos, ne le na mladinski delovni ak- ciji »ŠAMAC – SARAJE- VO 78«, marveč na delovi- ščih širom po Jugoslaviji, ki jih ne bo moč kar tako prešteti, z delom potrjeva- li ljubezen do svoje socia- listične domovine.

Pravijo pa, da jih bo več kot tri milijone.

Milena Štrajnar

Dajmo jim, kar jim gre!

Odmev na sestavek »Zakaj razlike«, objavljen v 11. številki TV-15

Pod gornjim naslovom sem v 11. številki TV-15 prebrala sestavek, ki govori o nujnosti uveljavitve določenih pravic iz zdravstvenega varstva tudi za borce, ki so stopili v vrste NOV in POJ po 9. septembru 1943. Največ prizadetih borcev je iz leta 1944!

Podobna mnenja je TV-15 objavil že prej. Čudno se mi zdi, da smo nastanek razlik med borci glede osnovnih pravic zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja sploh dovolili. Če pa so nastale, se ne bi smeli z njihovo odpravo tako obotavljati. Borci iz leta 1944 so veliko pripomogli k naši skupni zmagi. Poznam mnoge, ki so ogromno pretrpeli, a so danes oslabei, bolni in razočarani, smrt hitreje kosi tudi po njihovih vrstah.

Krivic, za katere vemo, da so tu in da tarejo borce, ne bi smeli odpravljati po dolgotrajnih postopkih. Ljudi iz vojnega obdobja je vedno manj: ne kratimo jim pravic, temveč jim dajmo, kar jim gre – sedaj, ko so še živi!

JUSTI GOLICNIK-ZMAGA
Kumrovska 11, p. Ljubljana

Uredništvu in bralcem našega TV 15!

Prisrčen pozdrav z vrha Velikega Snežnika, ki smo ga dosegli v globoki snežni gasi skupaj z borci ISTRSKEGA ODREDA

Letošnji 4. zimski vzpon na Snežnik je v celoti uspel. Prek 500 zadovoljnih udeležencev Vam pošiljam prisrčne pozdrave!

Pomagati si moramo

S podražitvijo časnika TV-15 se moramo pač sprijazniti. Cene nenehno rastejo, podražil se je papir, tiskarske usluge in uredništvo ni imelo druge izbire. Vedeti pa moramo, da so med nami še kmetje – borci z nizkimi dohodki ali s priznavalnimi, ki bi radi prebirali TV-15 (to je edini časnik, ki spominja na težavne dni našega boja za svobodo!), a so ga odpovedali zaradi podražitve. Ker so bili prav kmetje naša desna roka, saj so nam nudili vsestransko pomoč, mislim, da je naša dolžnost omogočiti jim, da bi naš TV-15 dobivali brezplačno. Dosti je tudi borcev, ki so hudo bolni, vezani na posteljo, in so že od vsega začetka naročniki borčevskega časnika. Prepričan sem, da se je marsikateri izmed njih odpovedal TV-15, ker pač mora gledati na vsak dinar.

Zanimivo bi bilo vedeti, če imajo občinski odbori borčevskih organizacij sezname svojih članov, ki so se morali zaradi denarne stiske odpovedati TV-15 ali pa iz tega vzroka nanj sploh še niso bili naročeni.

Mislim, da si moramo pomagati.

FRANC NESMAN
Rateče-Planica 76
p. Rateče

Kurirčkova pošta s Trebelnega

V soboto, 25. marca, je praznično zaživel gozd pri Trebelnem nad Mokronogom, prav tam, kjer se je pred več kot tremi desetletji zbralo 640 borcev in bork ter ustanovilo slavno Gubčevo brigado. Sobotni zbor pa so pripravili pionirji iz trebenjske občine, da začno kurirčkovo pošto na progi TV, da v enomesečnem pohodu obiščejo znana prizorišča osvobodilnega boja in poneso tisoče pozdravov Titu za rojstni dan.

Dan pred slavnostjo je metel sneg in vsa planjava je bila odeta v belino, zato so bile barve zastav v jasnem sončnem dnevu še lepše in še bolj žive. Pionirji so do Trebelnega opravili kar lepe pohode, le nastopajoči so prišli z avtobusi. Skupino mladih sem povprašal, ali jih ni sneg nič prestrašil, pa so mi odgovorili z vprašanjem »Ali je vas, partizane, preplašil ali zadržal sneg?«

Lepšega odgovora res ne bi mogel slišati.

Ko sem pionirjem izročal pozdrave bivših borcev Gubčeve brigade in jim skušal prikazati zavest, s katero se je naše ljudstvo takrat borilo za svojo svobodo, se mi je zdelo, da vidim v njihovih pazljivo razprtih očeh odgovor, da je njihovo prepričanje in njihova zavest prav takšna, kot jo je izkazovalo tistih petinosemdeset borcev Gubčeve, ki so bili mlajši od šestnajst let, nekako njihovi vrstniki, a so vseeno sprejeli odgovornost za svobodo na svoje rame. Iz mladih pionirskih oči na Trebelnem je žarel pogum, je žarelo zaupanje vase. V teh očeh ni bilo strahu, da bi kdorkoli lahko zaslužnil našo domovino, v teh očeh ni bilo strahu za ekonomsko prihodnost posameznika in celote, ni bilo strahu ne za danes ne za jutri, ampak zavest, da si bomo samoupravno urejali življenje, kot bomo sami hoteli. Zdelo se mi je, da vidim v teh pogledih bogato klasje, ki je zrastle iz semena, zasejanega v revoluciji.

Dramski igralec Janez Škof je podal mladim Cankarjevo vizijo nove domovine. Poslušali so ga zavzeto in živo sprejemali tekst, ki so ga že poznali iz učbenikov. Ves ostali, bogat kulturni program, pa so izpolnili pionirji sami, s pesmimi, z recitacijami, harmonikami. To so bili učenci šol iz Trebnjega, Mirne, Šentruperta, Mokronoga s svojimi požrtvovalnimi mentorji. Pod visokimi bukvami so partizanske in pionirske pesmi lebdele v zraku prav tako kot bi jih peli v koncertni dvorani. Res lepo so se pripravili za ta praznik.

Po ogledu helikopterja RSNZ, ki je pristal na zasneženi planjavi, so se pionirji pri šoli Gubčeve brigade okrepčali z malico in si ogledali Tršarjev spomenik Gubčevcem in čudovito Lakovičevo fresko v avli šole.

Vračal sem se poln zadovoljstva. Bil sem bogatejši za še en dokaz več, kako Trebeljani in pionirji trebanjske občine negujejo spomin in ponos na tisti veliki čas in kako so jim srca polna najsvetlejših vrednot naše revolucije.

Sergej Vošnjak

In tako so se pionirji velikemu spomenu poklonili pred spomenikom v Dražgošah...

Še o Rašiški četi

Odmev na »Še o rašiški četi«, objavljen v 8. številki TV-15

S tem zapisom odgovarjam Martinu Kosu-Martino, avtorju »Spominov na rašiško četo«, ki je na po pravke svojih spominov izpod peresa Jožice Vebletove in objavljene v 8. številki TV-15, zapisal:

»... verjetno ve le Jožica Vebletova, kdaj je Julka Bradeško-Dermastja rešila pet partizanov, med njimi tudi mene.«

Zelo sem presenečena, zakaj tovariš Martin Kos to zanika. V zimskem vrtu hotela Ilirija, kjer smo imeli srečanje borci rašiške čete – po podelitvi domicila rašiški četi in dolomitskem odredu ter na praznik občine Ljubljana-Siška – je tovariš Kos prišel k mojemu omizju, mi položil roko na ramo in izjavil pred vsem obzidjem:

»... to je naša Julka, ki nam je rešila življenje...!«

Tega dogodka, ki sem ga doživela leta 1941, se prav živo spominjam. V vasi Selo, kjer sem bila pri šivilji, sem zvedela, da so Nemci pri Kristanu zajeli partizane, med katerimi je bil tudi heroj Stane Kosec. Ko sem se vrnila domov, sem novico povedala materi, ki mi je svetovala, naj o tem takoj obvestim partizane, ki so bili na pokopališču v Skaručni (prebivali so na podstrešju mrtvašnice). Za razpoznavni znak s partizani smo imeli svoj žvižg. Ko sem prišla na pokopališče, je na moj žvižg eden izmed partizanov odmaknil opeko in predala sem mu sporočilo ter jim svetovala, naj se umaknejo. Partizani so me prosili za obleko in mi naročili, naj pregledam, če je teren varen. To vse sem tudi storila. Sestali smo se pri Jurjevčevem (Pogorškovem) skednju kot smo se prej dogovorili. Potem ko so se preoblekli, so odšli prek meje v Ljubljano.

Med temi petimi partizani sta bila tudi moj polbrat Vinko Burnik in brat Srečko Dermastja. Oba sta pozneje padla. Razen njiju je kot partizan padel tudi brat Albin Dermastja.

Res je, da je od tega dogodka minilo že skoraj štirideset let, zato se lahko marsikaj pozabi, posebno priimki. Tovariša Kosa sem na priimek opozorila preko njegove žene Berte, pa je vse nekako »preslišal«, zato je prišlo do popravkov, na katere je opozorila Jožica Vebletova.

Pripominjam, da popravek tovarišice Vebletove ni bil zlonamerno napisan – šlo je le za prave priimke, saj sva z mamom morali le pod priimkom Dermastja pretpeti vso golgoto nacističnih koncentracijskih taborišč, kjer je mama tudi umrla. Tudi mi ne gre za to, da bi kdo hvalil moja dejanja med narodnoosvobodilnim bojem, vendar pa menim, da naj bodo, v kolikor gre za navajanje zgodovinskih dogodkov, opisi vendarle čim bolj resnični.

JULKA BRADEŠKO-DERMASTJA
Pod hribom 58 f, p. Ljubljana

Naročniki TV-15!

Ste že oddali izpolnjeno naročilnico KNJIŽNIH POGOVOROV, ki ste jo dobili iz založbe Borec?

Priprava zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

Do konca leta 1980 novi pokojninski sistem

Rezultati dela komisije zveznega izvršnega sveta v pripravah zakona o osnovnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja so sicer šele začetni, vendar pa so ocenjeni kot dobra osnova za nadaljnje delo pri spremembah obstoječega pokojninskega sistema.

V letu in pol je bilo pripravljenih nekaj preglednih materialov o problematiki s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zraven pa so bili podani tudi nekateri predlogi možnih boljših rešitev. Široka razprava, ki je potekala po republikah, je sicer upočasnila delo pri posodabljanju zakona, obenem pa je omogočila pripravljalcem zakona nove poglede in rešitve pri obravnavanju ključnih vprašanj.

Ob pregledovanju obstoječega zakona in njegove rabe je prišlo do spoznanj, da bi moral novi zakon bolj predstavljati celovitost našega samoupravnega sistema in postati integralni del združenega dela. Tako naj bi družbeno-ekonomski položaj upokojenih delavcev izviral iz položaja, ki so ga imeli v aktivnem delu. Tudi pokojninski sistem mora temeljiti na načelu delitve po delu, zraven pa mora priti do izraza tudi socialistična solidarnost. Vgrajevanje načela minulega dela v pokojninsko zavarovanje se je izka-

zalo za nujno. To načelo bi moralo priti do izraza pri odmeri pokojnin in njihovega usklajevanja, prav tako pa bi moralo priti do izraza pri zagotavljanju sredstev, potrebnih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Ob pretresanju vseh teh vprašanj je komisija ugotovila, da je pri iskanju najboljših rešitev treba počakati rezultate številnih razprav, ne le tistih, ki obravnavajo le minulo delo, ampak tudi tistih, ki zajemajo celotno področje družbene reprodukcije. Nekatera vprašanja pa se kljub vsemu dajo reševati ločeno, ne čakajoč na popolno spremembo zakona. Tako se kaže potreba po izboljšanju materialnega položaja borcev po 9. 9. 1943, ki so starejši od 65 let, oziroma 60 let in niso nosilci nobene od osnovnih pravic. Enako je treba uskladiti zneske »zaščitnih« pokojnin, ki jih poleg zveznega predpisa določa vsaka republika ne glede na lastne kriterije in možnosti. Za spomeničarje je bil tako po zveznem predpisu zagotovljeni znesek za leto 1977 3747 din, v

Črni gori pa je dejanski znesek dosegel 4500 din, v Makedoniji 5055 din, v Sloveniji pa 5573 din.

V preučevanju možnosti in pogojev za odmero pokojnin okrog trem milijonom kmetom, med katerimi je tudi veliko številu udeležencev NOB, je razvidno, da bi se s tem trajno izboljšal njihov materialni položaj, vendar pa bi to pomenilo uvajanje kmetov kooperantov v družbeni sektor. Pomembni so tudi problemi valorizacije pokojnin, uveljavljanja medrepubliškega dogovora v smeri izboljševanja invalidske zaščite, oziroma povečanja procenta za odmero invalidske pokojnine, kadar je invalidnost nastala z boleznijo ali poškodbo izven delovnega časa in vprašanja »gostote« delovnega staža kot pogoja za uveljavljanje pravic do pokojnine.

Upati je, da bo zakon, ki bo prešel vse faze razreševanja vprašanj s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja, usklajen in pripravljen do leta 1980.

B. Ž. J.

Civilni invalidi vojne dobili nov zakon

Izvršni svet Skupščine SR Slovenije je na svoji 156. seji dne 9. 2. 1978 določil besedilo zakona o civilnih invalidih vojne in ga kot predlog dal v obravnavo. Predlog je doživel nekaj manjših formalnih sprememb, medtem ko je ostal vsebinsko neizpremenjen. Zakon je bil sprejet na skupščinski seji dne 27. 3. 1978 in bo stopil v veljavo osem dni po objavi v uradnem listu.

Po določitih zakona o civilnih invalidih vojne štejejo v to kategorijo žrtve fašističnega nasilja, civilne žrtve vojne, žrtve vojnega materiala in žrtve diverzantskih oziroma terorističnih napadov, ki so državljani SR Slovenije.

Drugi člen tega zakona opredeljuje katere so posamezne od zgoraj naštetih kategorij in kdo se mednje lahko prišteva. Še točneje to določajo naslednji trije členi. Šesti člen določa oblike varstva, medtem ko drugo poglavje natančneje odloča skupine invalidnosti glede na ugotovljeni odstotek invalidnosti.

V desetem členu so civilne invalidnine razvrščene v pet skupin in so odmerjene v višini petdesetodstotnega vsakomesečnega zneska osebne invalidnine po predpisih o vojaških invalidih. Ta zakon pa hkrati zagotav-

lja pravico do družinske pokojnine tudi družinskim članom umrlega upravičenca, ki imajo po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju to pravico.

Zakon o civilnih invalidih vojne določa tudi pogoje, ki jih mora imeti invalid za pravico do dodatka na postrežbo in tujo pomoč, višino te pomoči (v odstotkih glede na predpise o vojaških invalidih), pogoje za upravičenost do dodatne denarne pomoči, pravice do zdravstvenega varstva, rehabilitacije, ortopedskih in drugih pripomočkov ter pogrebne.

V posebnem poglavju je določen postopek za uveljavljanje pravic po tem zakonu, ter postopek o reviziji. V prehodnih in končnih določbah je tudi zapisano, da gredo sedanjim upravičencem pravice po tem zakonu od 1. 1.

1978. Pravice iz 10., 11., 12., in 14. člena tega zakona uživajo upravičenci in družinski člani v letu 1978 v višini 70 odstotkov.

Povsem razumljivo je, da bo z dnem, ko bo začel veljati novi zakon, stari zakon prenehal veljati. Civilni invalidi vojne morajo prav gotovo najprej spoznati natančno vsebino novega zakona, ki jih zadeva in na podlagi dokumentacije uveljavljati svoje pravice. Ta novi zakon dograjuje sistem socialne varnosti civilnih invalidov vojne v SR Sloveniji v smislu stališč Skupščine SR Slovenije o izvajanju in nadaljnjem urejanju sistema socialne varnosti borcev NOV in drugih borcev ter vojaških invalidov z dne 23. 6. 1976 in medrepubliškega dogovora o izboljšanju varstva civilnih invalidov vojne.

B. Ž. J.

Železničarji-borci se pripravljajo na dan železničarjev

Na seji izvršilnega odbora konference aktivov ZB Železničarskega gospodarstva Ljubljana so borci poudarili, da bo njihova naloga v prihodnosti še poglobljati prenašanje revolucionarnih tradicij na mlade železničarje in, da se bodo borci-železničarji morali še bolj angažirano vključevati v družbenopolitično dogajanje.

Na seji so poročali o delu aktivov in o uresničevanju akcije »Tradicije NOB za današnjo rabo«. Ta program so prevzeli mladi železničarji in borci skupno. Gre za bogatenje današnjega znanja in tehnike z izkušnjami borcev iz NOB.

Posamezni člani izvršilnega odbora so se obvezali, da bodo sprožili omenjeno akcijo v mladinskih organizacijah Železniškega gospodarstva ter tudi z živo besedo, pripovedjo, skušali mladim približati dogodke iz časa NOB.

Sklenili so, da bodo za dan železničarjev, ki bo 15. aprila, pripravili razstavo o udeležbi železničarjev v NOB. Skušali bodo prikazati čimveč izvirnega gradiva (iz beograjskega železničarskega muzeja, muzeja revolucije v Ljubljani in materiala, ki ga hrani Železniško gospodarstvo). Razstavo bodo odprli za javnost in ob tej priložnosti izdali tudi katalog, v katerem bodo prikazali delo železničarjev-borcev in aktivistov v besedi in sliki.

Borci ŽG Ljubljana so na seji izvršilnega odbora tudi predlagali, naj bi na dan železničarjev začeli podeljevati literarne nagrade in jih poimenovali po partizanskem pisatelju – železničarju Bogu Flandru-Klusovem Jožu.

M. K.

Vojvodinski borci na Titovi poti

Novi predsednik ZZB NOV Vojvodine Arsa Kovačević-Aka

Dne 24. marca, prav na dan, ko je zasedala slovenska ZZB NOV, so imeli peto skupščino ZZB NOV tudi v Vojvodini. Na tej peti skupščini so borci volili novo vodstvo svoje organizacije in delegacije za zvezni kongres ter delegate za zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije.

Za predsednika vojvodinskih borcev je bil za naslednjo mandatno dobo izvoljen Arsa Kovačević-Aka, za podpredsednike Jovan Krmpotić in Rudolf Jantović, za sekretarja pa Svetko Grbić. Obenem so izvolili tudi nadzorni odbor. Med drugim je bilo v razpravi tudi rečeno, da so bili doslej za borce zaključki partije in besede tovariša Tita vodilo pri njihovem delu, ki bo ostalo tudi v bodoče.

B. Ž. J.

Iz obsežnega publicističnega dela Borisa Kidriča smo izbrali članek Boj birokratizmu, karizizmu in drugim nezdravim pojavom, ki je bil objavljen v posebni brošuri z enakim naslovom, izdal pa jo je izvršni odbor OF leta 1944. Članek je v celoti obnovljen v Kidričevih zbranih delih, knj. 2, str. 196, Ljubljana 1959.

Poglejmo, kako je Kidrič označil birokracijo in birokrate. Birokrat v organih naše narodne oblasti odnosno v naših političnih organizacijah združuje navadno več nečednih lastnosti. Ogleдали si bomo najškodljivejše in najbolj pogoste.

Po čem torej spoznaš birokrata?

Spoznaš ga navadno po tem, da se krčevito kot pijanec plota oklepa delovnih metod, organizacijskih oblik in taktičnih prijemov, ki se jih je navadil, ki so mu prišli v meso in kri. Birokrata prav nič ne briga, če se okoliščine spreminjajo. On se za to ne zmeni. Iznajdljivosti pri njem ni. Namesto da bi ob spremenjenih okoliščinah sam od sebe iskal novih delovnih metod, novih organizacijskih oblik, novih tehničnih prijemov, je birokrat celo nezadovoljen, ko mu jih nakažejo in od njega zahtevajo odgovornejši forumi. Za prenekaterega birokrata je sploh značilno, da nerad misli, da nerad analizira vsakokratni konkretni položaj in vsakokratne na novo nastale okoliščine. Birokrat ne stremi za novimi zmagami in novimi uspehi, temveč se samozadovoljno naslaja nad tem, kar je že doseženo.

Razume se, da so take birokratove lastnosti v kričečem nasprotju z dejanskimi potrebami našega narodnoosvobodilnega gibanja, v kričečem nasprotju z vsemi bistvenimi značilnostmi naše nove narodne oblasti. Birokratova vztrajna hoja po zvoženih in privajenih tirih, birokratova lenoba duha, birokratovo bahavo samozadovoljstvo, birokratovo poenostavljanje – vse to ovira resničen napredek, vse to duši iniciativo tako našim kadrom kakor ljudskim množicam na splošno.

S tem pa še dolgo niso izčrpane birokratove nečedne lastnosti. Najznačilnejše za birokrata je pač, da se je oddvojil od množic. Birokrat čestokrat ne ve več, kaj se na terenu resnično dogaja. Ne samo da postane teren birokratu samemu tuj, vse svoje in svoje okolice delo je birokrat organiziral tako, da se je pred terenom zaprl. Če vam birokrat sedi v organu narodne oblasti, postane tak organ narodne oblasti za vso narodno oblast in za ljudstvo prava pokora. Organ narodne oblasti, ki ga je spremenil v svojo trdnjavo birokrat, izgublja počasi stik s politično in demokratično vsebino

Petindvajset let smrti velikana naše revolucije

»Požrtvovalno delo, pot za napredovanje«

Osvobodilne fronte. Namesto da bi rasel iz ljudskih množic, namesto da bi bil njihov organ, se od ljudskih množic oddaljuje, se pred ljudskimi množicami in njihovimi opravičenimi potrebami zapira, iz dneva v dan bolj postaja organ nad ljudskimi množicami. Zato se pa birokratu praviloma dogaja dvoje: po eni strani mu v njegovo

»trdnjavo« vgnezdijo protinarodna in protiljudska reakcija, po drugi strani pa ista reakcija birokratovo ravnanje izkorišča za svoje obrekovanje in hujskanje proti narodni oblasti na sploh.

Metoda prepričevanja, metoda vzgoje ljudskih množic in novih kadrov, metoda dviganja novih kadrov iz ljudskih globin, metoda ljubezni in vztrajnosti polne pomoči tem kadrom je birokratu tuja,

odveč mu je, v svojem bistvu ji je sovražen. Namesto take metode se birokrat rad poslužuje **administrativnega pritiska**. Kadar zaide v slepo ulico, poseže po **grožnjah**, s čimer je storil vse, kar je v njegovi moči, da pride **ljudska** oblast pri **ljudskih** množicah – ob dobro ime...

Karierizem

Birokratizmu, »biciklistiki« soroden pojav je **karierizem**. Prav tako, kakor sta birokratizem in »biciklistika« poseg reakcionarne protiljudske preteklosti v našo sedanjost, prav tako je karierizem ostanek, eden najgrših ostankov starih časov, ki se ne smejo več povrniti.

Od funkcij in položajev

se je marsikomu zavrtelo v glavi. Pojavili so se tovariši, ki mislijo, da jim funkcija in položaj dovoljujeta osebno neskromnost. Po mnenju teh tovarišev pomeni uvajanje funkcij in položajev, da se je odprla doba karierističnega lova za njimi.

Taki tovariši in tovarišice očitno pozabljajo, da funkcija in položaj po eni strani izražata kolosalen napredek našega gibanja, ki je dosegel tudi že svoj državni prerast in svojo državno razčlenjenost, po drugi strani pa da nalagata svojim nosilcem še večjo odgovornost in še večjo predanost.

Kdor misli, da obstaja v narodnoosvobodilni borbi in da bo obstajala v svoji bodočnosti karkšnakoli druga pot za »napredovanje« razen poti

požrtvovalnega dela, razen poti popolne predanosti naši stvari, za stvar in v korist stvari tudi za osebni razvoj vsakega posameznika – ta se prvič temeljito moti, drugič pa pozablja, da je največji škodljivec našega gibanja.

Karierizem pomeni v svojem bistvu najhujše uničevanje predanosti in zdrave ambicije. Mi razlikujemo ambicijo od ambicije. Od bolne ambicije razlikujemo zdravo ambicijo, ki smo jo vselej gojili, jo gojimo in jo bomo tudi v bodoče gojili. Zdrava ambicija izraža samo eno. Izraža stremljenje, da daš vse za stvar, da razvijaš čim več osebnih sposobnosti v korist stvari, da dosežeš v svojem delu čim več uspehov zaradi stvari. Zdrava ambicija pozna in uporablja pomembni

vzgojni sredstva – **sredstvo priznanja in popularizacije poštenih kadrov in sredstvo zdravega tekmovalstva**. Oboje še vse premalo uporabljamo, vse premalo dajemo zadoščenja in priznanja tistim borcem in funkcionarjem, ki so dokazali svojo predanost in v korist našega gibanja razvili svojo sposobnost, vse premalo populariziramo take tovariše.

Prav zato pa se na drugi strani pojavlja karierizem, ki nima z zdravo ambicijo ničesar skupnega, ki ne temelji na predanosti, temveč se poslužuje intrig, medsebojne zavisti, skrivanja napak, »biciklistike«.

Nobenega dvoma ne more biti, da vodijo pojavi karierizma v razkroj posameznih funkcionarjev in njihove okolice, ker jih pravočasno ne zatremo.

Zato: oster boj karierizmu, toda več zdravega tekmovalstva, več populariziranja predanih tovarišev in tovarišic, njihovih uspehov, več priznanja tistim, ki ga zaslužijo, več zdrave ambicije.

Vprašanje privatnega življenja

Nekateri tovariši se ne zavedajo v zadostni meri, da njihovega **privatnega** življenja ni mogoče ločiti od njihovega javnega dela. Pozabljajo, da so oči vseh ljudskih množic uprte v njih in da ljudske množice po njihovem privatnem življenju ne sodijo samo njih samih, temveč da sodijo vse naše gibanje. Hkrati si ti tovariši niso povsem na jasnem, da vodi nesolidno privatno življenje borca v vsakem pogledu v – razkroj.

Dvoje pojavov je, ki jih moramo danes najostreje obsoditi. Po eni strani se dogaja, da se naši tovariši marsikje udajajo lahko miselnim zabavam in veselačenju v zaledju, medtem ko borci na fronti prelivajo kri in iz dneva v dan tvegajo življenje. Po drugi strani pa smo priča pojavov nesolidnega seksualnega življenja in njegovih posledic. Ne bo težko ugotoviti, da je oboje med seboj pogojeno.

Kar se zabave tiče, poudarjamo, da nimamo ničesar proti zdravi zabavi, ničesar proti sprostitvi po truda polnem delu. Taka zdrava zabava in taka zdrava sprostitve sta potrebni, toda prirejati ju je treba skupaj z ljudskimi množicami, ne pa v izoliranih konventiklih, kakor se čestokrat primeri.

Kar se seksualnega življenja tiče, bodi naglašeno, ostro naglašeno, da vsaka nesolidnost v tem pogledu vodi slehernega, zlasti pa borca našega gibanja v – razkroj. Med našimi borci in funkcionarji ne dovoljujemo in ne bomo dovoljevali seksualne razpuščenosti. Vsem takim in podobnim pojavom napovedujemo brezobziren, najostrejši boj. Brez popuščanja jih je treba preganjati...

Boris Kidrič se je rodil 10. aprila 1912, umrl pa 11. aprila 1953. Je nosilec spomenice 1941, reda narodnega heroja, reda junaka socialističnega dela in drugih visokih odlikovanj.

Kot srednješolec je bil član Skoj v Ljubljani, leta 1928 pa je bil sprejet v KPJ. Naslednje leto je bil zaradi revolucionarnega dela obsojen na leto dni zapora. Potem je študiral kemijo in delal pri obnovi partijske organizacije. Leta 1932 je postal član pokrajinskega komiteja KPJ za Slovenijo, leta 1935 pa kandidat za člana CK KPJ in sekretar CK Skoj. Po nalogu CK KPJ se je umaknil v ilegalo v Zagreb. Kot vodja delegacije Skoj se je udeležil 6. kongresa komunistične internacionale, potem pa se je priključil vodstvu CK KPJ. Med bivanjem v Avstriji je policija odkrila javko-stanovanje, v katerem so prijeli med drugimi tudi Borisa Kidriča in ga obsodili na leto dni zapora. Po prihodu iz zapora je leto dni živel ilegalno v Pragi, nato pa je odšel v Pariz, kjer je nadaljeval študij. Po vrnitvi v domovino leta 1939 so ga ponovno zaprli. Leta 1940 je bil na prvi Zemaljski kon-

Boris Kidrič
10. april 1912 –
11. april 1953

ferenci KPJ v Zagrebu izvoljen za člana CK KPJ.

Po aprilu leta 1941 je bil glavni in neposredni organizator slovenskega gibanja. V začetku vstaje je postal prvi politični komisar glavnega poveljstva slo-

venskih partizanskih čet, po nekaj mesecih pa se je kot sekretar IO OF posvetil širjenju in krepitvi osvobodilnega gibanja v Sloveniji. Od jeseni 1942 do spomladi 1943 in od konca leta 1944 do osvoboditve je bil ponovno po-

litkomisar glavnega štaba NOV in PO Slovenije, predvsem pa politični organizator osvobodilnega gibanja, graditve ljudske oblasti in slovenske državnosti ter revolucionarnega boja za novo Jugoslavijo.

Na kočevskem zboru je bil izvoljen za sekretarja SNOŠ, pozneje pa je vodil slovensko delegacijo na 2. zasedanju AVNOJ.

Bil je prvi predsednik slovenske narodne vlade, od 14. junija 1946 pa do začetka leta 1948 minister za industrijo v vladi FLRJ, od junija 1946 do smrti predsednik gospodarskega sveta FLRJ in od leta 1948 do 1951 predsednik planske komisije FLRJ. Bil je tudi poslanec republiške in zvezne skupščine ter član najvišjih organov CK KPS in KPJ.

Kot publicist, politični in znanstveni delavec je objavil veliko člankov, govorov in razprav s področja problematike izgradnje našega povojnega gospodarstva in razvijanja novega gospodarskega sistema. Njegova spoznanja temelje na široki znanstveni osnovi in usmeritvi k sistemu delavskega samoupravljanja.

Ponosni smo na zgodovinsko vlogo in dejavnost KP – ZK Slovenije in Jugoslavije

Tako kot že vrsto let nazaj, smo tudi letos študentje in profesorji ljubljanske Pravne fakultete organizirali pod vodstvom profesorja, polkovnika Boltežarja Kastelica obrambni dan Pravne fakultete. Letošnji obrambni dan je bil posvečen počastitvi 11. kongresa ZKJ in 8. kongresa ZKS.

Cilj našega pohoda v okviru obrambnega dne je bila Rašica, vas, ki je leta 1941 prva v Sloveniji občutila besneče okupatorjevo maščevanje za svojo zvestobo slovenskega naroda.

V bližini – v Tacnu je bil že 22. julija 1941 prvi partizanski napad in ravno na ta dan praznuje slovenski narod dan vstaje. Vsi ti kraji so obeleženi z obilico spominov na junaške dogodke v bližnji zgodovini.

Ko smo v sončnem spomladanskem dopoldnevu premagovali pot proti našemu cilju, so nam misli uhajale v čas pred sedemintridesetimi leti, ko je po razpadu stare Jugoslavije nemški okupator potegnil mejo spodaj na Savi, prav po sredini sloven-

skega ozemlja. Tako je kraje severno od te meje namenil ponemčenju. Od tam naj bi izginili vsi Slovenci. Požig Rašice in izselitev njenih prebivalcev je spadala v izvajanje tega načrta.

Zares neizmerno je moralo biti junaštvo tistih ljudi, ki so se tedaj upali upreti tem načrtom in se spopasti z do zob oboroženimi okupatorjevimi enotami.

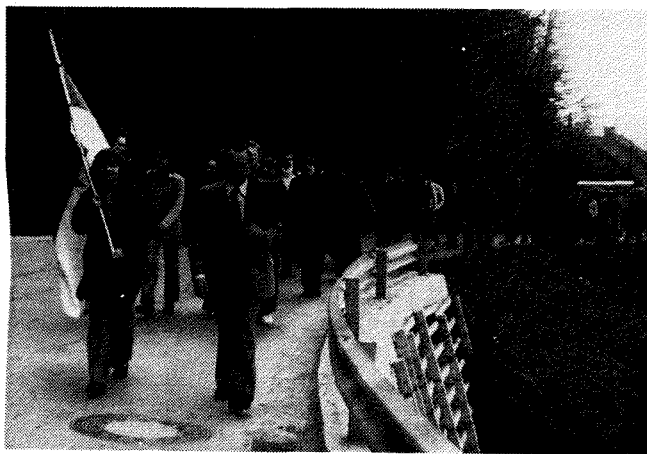
Ko smo po uri in pol hoje prispeli na cilj našega pohoda, smo izvedli kratek

program, ki se je odvijal pred spomenikom žrtvam, padlim na Rašici. Naša predstavnik, pripadnik enot teritorialne obrambe sta k spomeniku položila venec, mi pa smo njihov spomin počastili z enominutnim molkom. V programu so študentje recitali pesmi in peli borbene pesmi. Besede tovariša Antona Kreča – tajnika krajevne organizacije ZZB NOV Gameljne – Rašica, naših političnih komesarjev Brede Krmoljeve in Pavla Pensa ter našega profesorja Kastelica, ki so obudili spomine na dogodke na tem kraju pred sedemintridesetimi leti, so nam segle globoko v zavest in prepričanje, da moramo biti vedno pripravljeni na obrambo naše domovine, da se to, kar so ti kraji in ljudje doživeli pred sedemintridesetimi leti, ne bi nikoli več ponovilo!

Z našega obrambnega dne, oziroma pohoda smo poslali pozdravno pismo tovarišu Titu. V njem smo med drugim zapisali, da študentje in delavci Pravne fakultete, zbrani na Rašici, prirejamo letošnji obrambni dan kot prispevek k 11. kongresu ZKJ in 8. kongresu ZKS, da bomo čuvali pridobitve revolucije in jih, če bo to potrebno, tudi branili.

Prijetno utrjeni in z zavestjo, da smo zopet za delček približali naša spoznanja o narodnoosvobodilni borbi naših narodov, smo se vračali nazaj proti Ljubljani, svojim vsakodnevnim nalogam naproti.

**Ceglar Danica
in Vuković Ivanka**

Cilj študentskega pohoda je bila Rašica

Več kot samo lonec mineštre

Skupina članov ANPI iz Vidma je v Čepovanu obiskala partizansko mamo Albino Murovec

Partizanska mati Albina Murovec

V ponedeljek 27. marca 1978 je prišla iz Vidma (Udine) v Solkan skupina bivših italijanskih partizanov; javili so se Ivo Gabrijelečiču, članu komisije za zamejstvo pri občinskem odboru ZZB NOV Nova Gorica, s prošnjo, da bi jih spremljal v Čepovan, kjer želijo obiskati in obdariti Albino Murovec, ki je v času NOB nesebično pomagala borcev NOV, med katerimi so bili tudi italijanski garibaldinci, ki so se borili v sestavi 9. korpusa. Skupina, v kateri je bil tudi predsednik organizacije ANPI za Furlanijo in Julijsko krajino Federico Vincenti, je obiskala to znano partizansko mamo na pobudo bivšega garibaldinca, kurirja v diviziji »Garibaldi – Natisone«, Tarcisija Rizzija-Arlema. Ta se je v zadnji sovražnikovi ofenzivi ob preboju iz sovražnikovega obroča na Otlici zatekel v skupino obnemoglih garibal-

dincev na Murovčevo domačijo.

Ta junaška žena je, ne glede na sovražnikove vojake, ki so česali okolico v neposredni bližini in patulirali po glavni cesti ki gre tik ob njeni domačiji, takoj skuhalo lonec mineštre in ga odnesla borcev za hišo, da so se malo okrepcali. Bodrila in hrabrila jih je tudi z besedo, rekoč, naj pogumno nadaljujejo boj do končne zmage. Po pripovedovanju garibaldinca Tarcisija jih je od tiste skupine ostalo malo, nekateri so morali po vojni zaradi preganjanja in krize oditi daleč v svet s trebuhom za kruhom. Srečanje med bivšim garibaldincem Tarcisijem Rizzijem in partizansko mamo Albino je bilo ganljivo in marsikateremu od prisotnih so se oči orosile. Albina Murovec je sedaj stara 81 let in živi s sinom Jančetom, ki je poročen in upravlja domačijo. Janči je bil rojen

leta 1929; že kot štirinajstletni deček je začel delati za NOB in sicer tako, da je prenašal partizansko pošto skozi Čepovan, kjer je bilo okrog 250 italijanskih vojakov in tudi nekaj desetih orožnikov (karabinerjev). Tudi hčerka Milica, rojena leta 1925, se je povezovala z NOB že pred razpadom Italije, nato pa je vstopila v partizanske vrste.

Zanimivo je bilo, ko je Albina odšla v klet in prinesla še ohranjen aluminijasti lonec, iz katerega se je pred 33 leti vsaj za silo nasitila obnemogla skupina garibaldincev. Sin Janče je v to posodo nasul domačih klobas, jih skuhal, nato pa jih z nekaj steklenicami vinske kapljice postregel vsem prisotnim. Prijetno razpoloženje ob obujanju partizanskih spominov pri partizanski mami Albini Murovec je trajalo vse popoldne.

Ivo Gabrijelečič

Vedevejevci na obisku v Štandrežu

Do nepozabnega srečanja v Štandrežu pri Gorici 30. marca letos je pravzaprav prišlo na pobudo nekdanjega vedevejevca Radka Gulina iz Vrtojbe pri Sempetru pri Gorici. Lansko leto mi je pisal: »Tovariš Vidic, ko bo izšla knjiga Sedem krst za Ronkarjevo družino, predlagam, da nekdanji vedevejevci in ti kot pisatelj, obiščemo očeta našega soborca Borisa Nanuta, ki je umrl v taborišču Mauthausen. Štandrež je slovenska vas le dva kilometra onkraj meje pri Gorici. Ob tej priložnosti bi očetu našega soborca Borisa Nanuta podarili tvojo knjigo v spomin. Za Slovence onkraj meje bi bila predlagana akcija več kot samo navadna humana poteza, ampak bi to tudi politično odjeknilo v okolici. Ljudje bodo govorili: Poglejte, Borisovi soborci niso pozabili njegovega očeta...«

Pretekli četrtek smo uresnili to zamisel. Čudno, kot bi naši in italijanski mejni organi vedeli, kakšen je namen našega potovanja. Sploh nas niso nič vprašali niti ko smo šli tja, niti ob povratku. »Radko mi je sporočil, da pridete ob desetih,« je ves ginjen pripovedoval 80-letni Franc Nanut, ko mu je nekdanji komandir kamniške čete VDV Alofnz Avbelj-Savo izročil knjigo, »a sem vas že od ranega jutra nestrpno pričakoval. Nikdar nisem pomislil, da bo spomin na mojega sina ovekovčen v knjigi.«

Povabili so nas v hišo in v nekaj trenutkih je bilo na mizi polno jedatice in pijače, vzdušje pa tako prijetno domače kot bi se poznali že vse življenje. Savo je odprl knjigo in na 363. strani pokazal očetu Borisovo sliko, kjer je tudi opis njegovega življenja in smrti.

»Vaš sin Boris je bil vzoren in hraber borec; ostal nam je v najlepšem spominu,« je pripovedoval Savo komandir čete. »Nemci so ga ujeli v Sinkovem turnu pri Vodichah, z njim pa še pet borcev, ker jih je izdal moj namestnik Filip...«

»Zaradi tistega izdajalca so nas isto jutro napadli tudi na Komendski Dobravi,« je obujal spomine Bogomil Sinigoj-Bogo iz Brda pri Dornbergu, ki živi v Sempetru. »Vsi okoli mene so padli, a se nisem vdal. Nekaj metrov pred menoj sta ležala mrtva borca, brata Mijo in Cijo iz Mengša. Gospodarsko poslopje je začelo goreti, Nemci in domobranci pa so kričali, naj se vdam. Do zadnjega naboja sem streljal iz gorečega hleva, potem pa sem se splazil po kanalizacijskem jašku, po katerem je otekala gnojnica, v gnojnični kanal, kjer me Nemci in domobranci niso mogli videti niti odkriti. Mislili so, da sem zgorel, dejansko pa me je pred ognjem varovala gnojnica.«

Na fotografiji so od leve proti desni: Bogomil Sinigoj-Bogo, Franc Nanut, Alofnz Avbelj-Savo, (v drugi vrsti) Maks Nanut, Viljem Zavavdlav in Radko Gulin. Foto: Jože Vidic

»Z Borisom sem zadnjič govoril zvečer pred njegovim odhodom v tisto nesrečno akcijo. Ja, izdajalci so nam prizadejali mnogo gorja...« je pogovor nadaljeval Radko Gulin.

Med nami je bil tudi domačin iz Štandreža Viljem Zavavdlav, ki je bil med vojno v kamniški četi VDV, potem pa pri izpostavi OZNA za kamniško okrožje. Savo in Viljem sta ostala od vojnih dni pa do danes iskrena prijatelja in večkrat drug drugega obiščeta.

»V Štandrežu smo bili vseskozi zavedni Slovenci,« nam je pripovedoval Borisov oče. Zrl smo v njegov resen, koščen obraz, ki izdaja vedrino, poštenost in odločnost. Utihi smo in pozorno prisluhnili njegovim spominom in življenjskim načelom.

»Bil sem sin siromašnih staršev. V rani mladosti sem delal v delavski zadrugi, potem pa sem od kmetov kupoval krompir in ga prodajal zadrugi, gostilničarjem in trgovcem, dokler nisem odprl lastne trgovine z mešanim blagom, ki jo zdaj vodi sin Maks. Tudi Danilo (sin) ima tu poleg naše hiše trgovino. Je odbornik Slovenske kulturno gospodarske zveze in predsednik pripravljalnega odbora za postavitve spomenika padlim borcev NOV iz vasi.«

Nanut je povedal, da sta z ženo Jožefo, ki je umrla pred enajstimi leti, imela sedem otrok. Neva je umrla v rani mladosti, Boris v Mauthausnu, drugi so živi. Med vojno je bil oče Nanut med prvimi aktivisti OF v svoji okolici. Skromno popravlja: »Morda ne prav med prvimi, a kmalu, kmalu, ko se je užgalo...«

Za trenutek se je zamislil, zrl v sinovo sliko v knjigi in tiho izrazil svojo trdno navedbo: »Tako sem bil zaveden, da v letih terorja niti pod težo mučenja ne bi nikogar izdal. Raje bi sam umrl...«

Za slovo še slikanje. Še se bomo videli, še bomo prišli na obisk, so nas vse prežemale iste misli.

Jože Vidic

Prav v tej dvorani je po položitvi venca pred spomenikom na Trgu svobode zadonela »Internacionala«. Recitatorje KPD Svoboda iz Mežice je dopolnjevala revolucionarna pesem »Mežiških knapov«. Taborniki, ki so se vrnil s spominske poti 1. koroškega bataljona, so s taborniškimi »zdravo« pozdravili koroške borce. Spomin na ustanovitev bataljona, njegove akcije, svoje soborce in sodelavce je obudila Olga Kastelic-Marjetka.

Naslednji dan, 2. aprila je petintridesetletnico ustanovitve 1. koroškega bataljona in spomin na konferenco političnih in vojaških aktivistov pod Belo pečjo praznovala Črna.

Pred petintridesetimi leti je bil ustanovljen 1. koroški bataljon

Ko smo poleti 1942 partizani 2. grupe NOV in PO Slovenije, in sicer borci 1. štajerskega bataljona preko Mozirskih planin in Smrekovca, borci Kranjčevega bataljona pa preko Gorenjske in čez Karavanke, prišli na Koroško, smo jo dotlej večidel poznali le iz pravljic.

Ob večerih smo imeli vojaške vaje na okoliških grebenih, pod nami pa je z mesečino obsijan ležal ta prelep kos naše ukradene domovine. Iz mladih grl je zadonela čudovito ubrana pesem »Nmau čez izaro« – in z njo obljuba. Najlepše je pel Ferdo Zajc-Servac iz Šmartna ob Paki. Usoda je hotela, da je ravno on z Bricom-Aranom 20. avgusta 1942 prvi padel na Koroškem, v Črni.

Bataljona sta se morala kmalu zaradi novih nalog vrniti vsak na svoje operativno področje – proti Dobrovljam in na Pohorje. Tu sva ostala le dva izgubljena partizana: Milan Trtnik-Milanček iz Kranjčevega bataljona, ki se je izgubil 25. avgusta 1942 v bitki pri Robežu, in jaz iz Revirske čete 1. štajerskega bataljona, izgubljen v boju obeh bataljonov 5. septembra z Nemci na Travniku. Na žalost nisva vedela drug za drugega, vsak po svoje pa sva se kar najbolje povezala z domačini na Ludarskem vrhu ter v Bistri in Koprivni. Milan je dobil svoj drugi dom pri Stanetu, jaz pa pri Hedu.

V začetku novembra smo se srečno sešli s Pavlom Žaucerjem-Matjažem, prekaljenim partijskim delavcem, ki je do tedaj kot partizan že prepotoval Srbijo in Bosno ter prišel z zaščito Vrhovnega štaba v Slovenijo na Dolenjsko in od tam preko PK za Štajersko kot prvi okrožni sekretar na Koroško. Z njim sta bila Ela Letonja-Atena in Marjan Čater-Petja. Že sredi novembra pa smo se pri Plazniku v Bistri združili

Koroške doline pravljic so postala bojišča

Sončen prvoaprski dan in sobotno popoldne je dalo krajevemu prazniku Mežice še posebej slavnostno podobo. Tudi pred petintridesetimi leti, 3. aprila 1943 je bila sobota in v mežiški kinodvorani so vrteli nemške propagandne filme. Nenadoma so se pojavili partizani. To je bila prva akcija 1. koroškega bataljona, ki je bil ustanovljen 1. aprila 1943 v Koprivni.

s skupino enajstih partizanov, ki so prostovoljno prišli na Koroško iz 1. bataljona Savinjskega odre-

Olga Kastelic-Marjetka je bila ena izmed glavnih organizatorjev partizanstva na Koroškem

To so bili: Lojz Eberl-Muri (umrl po vojni, 1973), Mirko Herman-Ciril, Ivan Juvan-Gorki (padel 1944), po vsej Koroški znan narodni heroj. Tone Okrogar-Nestl (umrl po vojni), Jože Polc-Don (padel 16. nov. 1942 pri Hedu), Slavko Pintar-Robin (padel 1944) in Ivan Uranič-Drago, vseh sedem iz Zagorja; Rudolf Hohkraut-Dolf, Milan Mrzel-Mile (junsko padel junija 1943 na Jamnici) in Lojz Vrezk iz Trbovelj padel poleti 1943 na Podvolovljeku ter Stane Mavrič iz Ljubljane. Prinesli so s seboj zbrojevko, ki jo je nosil Nestl, in šarca, ki ga je nosil Robin, takrat najboljši mitraljezec na Štajerskem. Vsi so bili dobro oboroženi, preizkušeni borci in odlični tovariši. To je bilo jedro 1. koroške čete.

Z mnogo volje in navdušenja smo šli na delo. Kaj kmalu smo našli stik z zavednimi domačini – z drvarji v gozdovih, nato z okoliškimi bajtarji in kmeti. Z njihovo pomočjo smo prodrl v doline: V Črno, Žerjav, Heleno, Mežico, Prevalje, Ravne (tedanji Guštanj), pa čez avstrijsko-jugoslovansko mejo v Remšenik, Obirsko, Lobnik, Lepeno, Železno Kaplo in tudi v Podjuno. Povsod so se koroški Slovenci z vsem srcem oklenili osvobodilne misli, pa tudi nekateri pošteno čuteči Avstrijci, so-vražniki nacizma.

Znana je revolucionarna tradicija Mežiške doline, ki je bila eno od žarišč, iz katerega se je prenašal boj na vso Koroško (drug žarišče je bila na zapa-

du Gorenjska). Vemo tudi, da je že pred našim prihodom komunistična partija organizirala tod in onstran meje narodnoosvobodilni boj. Vemo pa tudi, da se zaradi nacističnega pritiska, ki je bil tukaj posebej močan, onstran meje pa so bili Slovenci podvrženi še neštetim raznorodovalnim preizkušnjam, ki so jih prestajali stoletja, od plebiscita pa še posebej, da se ta boj do tedaj ni mogel prav razviti.

Tudi ne smemo pozabiti, da je bila Mežiška dolina za razliko od Gorenjske in Štajerske, ki sta bili nemškemu tretjemu Rajhu priključeni, od spomladi 1942 vanj vključena kot njegov neločljivi del in zato še bolj nadzorovana.

Prišli smo torej semkaj, naj rečem z Župančičem »s Korotanom v srcu«. Ljudje pa, kot da so nas čakali že leta in leta. Zaobjubili smo se Koroški – partizani in tukajšnji ljudje. Saj bi se brez takšnega edinstvenega zaledja – tod izdajstva skorajda ni bilo – nikakor ne mogli v tako kratkem času, od jeseni 1942 do pomladi 1943 tako dobro organizirati.

Število partizanov je raslo

Šestnajstega novembra sta pri Hedu v Koprivni padla Jože Polc-Don in Marjan Čater-Petja. Nacisti so grozili, selili, ubijali. Teror je bil vse hujši, toda tudi upor. Domačini so zdaj vedeli, da smo tu partizani in mi smo vedeli, da imamo zveste ljudi. Vsi

smo bili politični aktivisti, vsi smo bili vojaki.

Ob vsaki naši akciji, ob napadu 1. koroške čete 17. decembra 1942 na Solčavo, ob akciji 11. marca 1943 v Miklavževem pri Velikovcu, 26. marca ob razbitju nemške kolone orožnikov pri Šumelu v Koprivni, posebej pa, ko je na novo ustanovljen 1. koroški bataljon organizirano in uspešno napadel Mežico, se je vse Koroške polastil zanos, ki ni usahnil vse do konca vojne. Nekoč pravljicne koroške gorske doline, tu in onstran meje, so postale odlično organizirano partizansko področje. To je bilo eno od tistih žarišč, ki so ostro, počasi, toda vztrajno načenjale orjaški nacistični nadstroj ter ga tudi složno spravila na kolena.

Tedaj so bili med partizani poleg Korošcev iz Lobnika, preizkušenega borca za pravice koroških Slovencev Karla Prušnika-Gašperja in zelenega kadrova Matevža Šorlija-Jozija, ki sta se nam pridružila že konec novembra 1942, še drugi Korošci: od 12. januarja 1943 Franc Pečnik-Miha, od 7. februarja Gregor Burjak-Jurij, oba iz Tople; od 16. februarja Štajnarjeva brata Andrej-Rigo (padel 1944) in Jože-Gogo ter Bogomir Vastl-Božo iz Kotelj; od 20. februarja Franc Golob-Luka iz Koprivne, od 21. februarja Alojz Prek-Aljoša (padel poleti 1943 na Podvolovljeku) iz Luč, od 22. februarja Lovro Prek-Fric in Ivan Podbrežnik-Nejče iz Solčave ter Janko Kladnik-Jurij iz Luč. Triindvajsetega fe-

bruarja se je pridružila največja skupina: Lambert Kotnik-Frank, Karl Polenik-Don (umrl po vojni za posledicami ran iz Mežice), Ivan Magrič-Čapajev (padel 7. nov. 1943 na Javorju), Jože Kavčič-Kater (padel 1944), Anton-Zvone in Ivan-Pio Hudopisk ter Srečko Rojs-Niko, vsi iz Kotelj; Peter Tomazin-Skala in Aleks Osojnik-Štefan iz Mežice, Franc Brodnik-Srečko iz Solčave, Jože Golob-Grega, Martin Golob-Vinko, Ivan Kumar-Maks, Ferdinand Štibler-Ivan, Johan Jelen-Štefan, Mihael Korošec-Benjamin, Mirko Jeraj-Jože, Andrej Mokina-Jaki – vsi iz okolice Črne. Tretjega marca je nastopil Ludvik Gantner-Rajko, 15. marca Ivan Pandev-Metod (junsko padel avgusta 1944 v Bistri), 26. marca pa še Ludvik Cifer-Zdravko.

Ko se nam je 27. marca s štirinajstimi borci iz Kamniškega bataljona pridružil še Franc Pasterk-Lenart, Korošec iz Lobnika nad Železno Kaplo, nas je bilo že okrog 60, tako da je tedanji komandant 4. operativne cone, legendarni Franc Rozman-Stane v taborišču na Zdobčevem vrhu v Zgornji Koprivni 1. aprila 1943, pred 35 leti, izvršil reorganizacijo. Osnovan je bil 1. koroški bataljon z dvema četama. Komandant je bil Franc Pasterk-Lenart (po njem se je bataljon tudi imenoval »Lenartov«), komisar pa Boris Čizmek-Bor.

Napad na Mežico

Napad na Mežico je bil že dalj časa tiha želja koroških partizanov. Ko je prišel komandant Stane 28. marca 1943 z zaščito osmih do zob oboroženih hrabrih partizanov (Ludvikom Mlinaričem-Ivanovom iz Hrastnika, Alojzom Čedetom-Iztokom iz Trbovelj, Karlom Krautbergerjem-Gagovičem, Ivanom Rojcem-Bogdanom, Francem Mekindom, Jožetom Blekačem-Slavcem ter Francem Podbregarjem-Matkom, velikim Brankom, ki je bil nekje z Dolenjske), je komisar Bor s svojim predlogom uspel. Imeli smo tudi odlična vo-

dnika v domačinoma Petru Tomazinu-Skali in Aleksu Osojniku-Štefanu. Stane, Bor, Lenart, Lojz, Mile in Drago so se nato dolgo posvetovali. Odločitev je padla: v noči od 3. na 4. april 1943 (bila je sobota) smo šli v napad na Mežico. Seveda zaradi konspiracije razen poveljstva ni nihče vedel, kam gremo.

Bilo nas je štirinajstirideset borcev iz bataljona, komandant Stane s svojo zaščito, z nami pa so bili tudi znani štajerski prvoborci Ivan Magu-Marko Franc Zalaznik-Leon in dr. Franc Povh-Izak, ki so se tedaj mudili pri nas. Na čelu kolone sta hodila Peter Tomazin-Skala in Aleks Osojnik-Štefan, napad pa je vodil komisar Boris Čizmek-Bor.

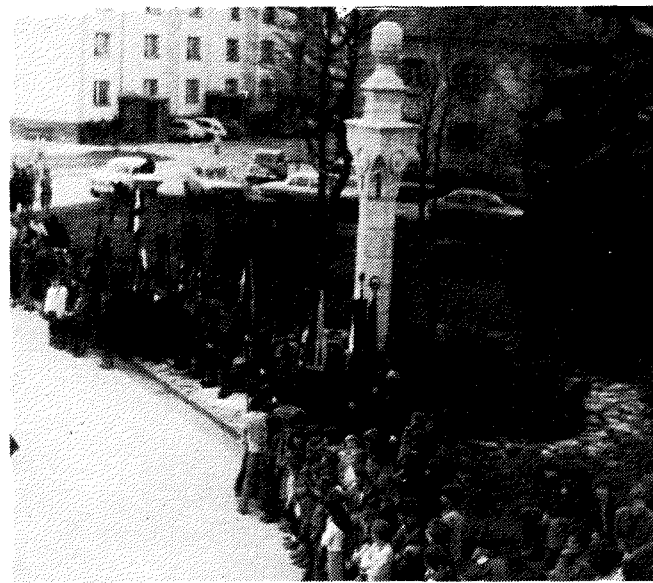
Pomikali smo se čez Koprivno, Toplo, po grebenih Pece in pobočjih na levem bregu Meže. Okrog devetih zvečer smo prišli do močno osvetljenega trga in postavili zasede: v zasedi proti Prevaljam sta bila s šarcem Slavko Pintar-Robin in Tone Okrogar-Nestl; v zasedi proti Črni je bil s svojim vodom Milan Trtnik-Milanček – imeli so zbrojevko, v zasedi proti Rehtu pa je bil z drugim vodom Rudolf Hohkraut-Dolf. Jurišna enota je vdrla v nabito polno kinodvorano, kjer so ravno predvajali nemški film. V napad na orožniško postajo je šel komandir čete Ivan Uranič-Drago, z Lovrom Prekom-Fricem, Lojzom Eberlom-Murijem, Matevžem Šorlijem-Jozijem, Mirkom Hermanom-Cirilom ter Karlom Polenikom-Donom (ki je bil tu ranjen). Blokiralni smo šolo, kjer je bilo skladišče orožja.

Komandant Lenart, Metod in jaz smo bili ravno ob cesti, ki vodi v Prevalje, ko smo zaslišali vojaške korake. Lenart, ki je imel brzostrelko, je stopil naprej in dvakrat zaklical »Stoj!«. Namesto odgovora je dobil rafal. Velik kos železa je Lenartu presekalo roko v višini prsi. Imel je prebito glavno žilo odvodnico, iz katere je brizgala kri v velikih curkih. Rekel je še: »Vzemi bombe in orožje, da ga ne dobijo Nemci«, nakar se je opotekel in padel v nezavest. Do smrti se ni več zavedel.

Umrli je čez tri dni pri kmetu Enciju, kamor smo ga pri umiku odnesli. Oče, Matevž Praper in sin sta ga na ramah odnesla na pokopališče v Mežici, kjer je imel kljub najstrožji prepovedi vedno sveže okrašen grob. Osmega aprila 1949 je bil kot narodni heroj prekopan v svojo rodno Železno Kaplo.

Stekla sem v kinodvorano po pomoč. V njej je bilo nadvse živahno. Ljudje so po prvem presenečenju, potem, ko so bili kaznovani štirje izdajalci, uničeni nemški propagandni filmi in razbite aparature, sproščeno pozdravljali svojo vojsko. Naši fantje so govorili drug za drugim, izvedli pa smo tudi mobilizacijo.

Olga Kastelic-Marjetka

Pred spomenikom padlim v Mežici

Partizanski miting v Ajdovščini

Veselo, zanimivo, prsrčno...

Že nekaj minut pred začetkom partizanskega mitinga v Ajdovščini je bila tamkajšnja kinodvorana polna do zadnjega kotička. Pevci so še za poizkušnjo ubirali svoje glasove, humorist Igor je imel za odrom še veliko opraviti s seboj in s svojimi partizanskimi »rekviziti«, na-

stopajoči so v mislih ponavljali besede, ki jih bodo čez nekaj trenutkov na glas povedali številnim gledalcem. Vzdušje v dvorani in v predverju je bilo zares tako kot nekdanje ob partizanskih mitingih.

V dvorani so še odmevale pesmi mešanih pev-

skih zborov prosvetnega društva »Drago Bajc« iz Vipave pod vodstvom Darje Žorževe in »Antona Možine« iz Brij, ki ga je vodil Stanko Benko, ko so se v mozaik celotnega večera tkale besede Aleksandra Valiča, Vide Levstikove, Silva Ovsenka, Jožeta Vidica, ajdovskih

gimnazijcev in humorista Olega Križanovskega – Igorja. Vse to pa je spretno povezoval, se pogovarjal z gosti in tudi vodil prvi partizanski miting v Ajdovščini Silvo Teršek, glavni in odgovorni urednik.

Prireditve je pripravil občinski odbor ZZB NOV

in občinska konferenca ZSMS iz Ajdovščine ob pomoči SGP »Primorje«, Tekstine, Mlinotesta, Lippe in skupščine občine Ajdovščina.

In pridite še kdaj, so nam dejali obiskovalci, ko smo se po dobrih dveh urah in pol razšli. »Vidite,

to mi potrebujemo! Če bi prej vedela, da bo tako«, mi je dejala Zmaga iz Podrage, »bi bilo na partizanskem mitingu zagotovo veliko krajanov!«

In kaj naj o mitingu še napišem, ko pa fotografije lahko tudi veliko povedo!

Tone Urbas

Komu je namenjen ta nasmeh? Trikrat lahko ugibate! Pa ni potrebno. Na odru je bil namreč Oleg Križanovsky-Igor – humorist posebne vrste

Med obiskovalci prvega partizanskega mitinga v Ajdovščini so bili tudi številni učenci višjih razredov tamkajšnjih osnovnih šol, prišli so celo s Cola

In to je Igor s titovko, partizansko uniformo, »šufelicami« in čevlji njegovih let, italijansko karabinko, nahrbtnikom, »čutarico« in porcijo ter z žlico seveda. Za vsak primer pa je imel s seboj še pištolo in bombe in zvrhano mero partizanskega humorja.

Član frontnega gledališča Sedmega korpusa ter borec Cankarjeve brigade ter znani gledališki in filmski umetnik Aleksander Valič-Sandi, je na mitingu v Ajdovščini recitiral pesem, ki jo je napisal njegov soborec

Tako kot vse pogovore na prvem partizanskem mitingu je glavni in odgovorni urednik TV-15 Silvo Teršek vodil tudi pogovor z Vido Levstikovo, znano gledališko umetnico in nekdanjo članico partizanskega gledališča. Po končanem mitingu je prišla k Vidi Ljudmila Bačar iz Planine pri Ajdovščini in jo prosila za tekst pesmi »Baška grapa«, ki jo je Vida recitirala na mitingu. »Ob tej pesmi,« je še dodala Ljudmila Bačar, »so mi solze kar privrele v oči. In prav to pesem bi rada povedala svojim vnukom!«

Pogovor s predsednikom skupščine občine Ajdovščine na Ladislavom Batageljem, predsednikom občinskega odbora ZZB NOV Danilom Komacem, predsednikom OK ZSMS Draganom Lukinom in predsednikom OK SZDL Brankom Škrinjarjem o družbenopolitični aktivnosti in gospodarskem položaju občine je bil kratek pa vendar tako zasukan, da so mu poslušalci dvorani napeto prisluhnili

Mešana pevska zbor prosvetnega društva »Drago Bajc« iz Vipave in »Antona Možine« iz Brij sta pod vodstvom Darje Žorževe zapela dve pesmi

Ansambel SMB iz Vipave, ki ga vodi vojak Franci, je s pesmijo Štirinajste divizije požel med gledalci velik aplavz

Skupina drugošolcev gimnazije Veno Pilon iz Ajdovščine je nastopila z uspešnim recitalom »Prebujanje jutra«

VELENJE

Velenjski borci čvrsto na čelu revolucije

Borci v Velenju so še vedno pomemben dejavnik borbe za napredek socialističnega razvoja. Prav oni so življenjsko zavzeti za skladen razvoj družbenih odnosov, kakor tudi za skladno delovanje vseh družbenih mehanizmov, od katerih je odvisen pravičen razvoj naše družbe v prihodnosti. Tako je bilo enotno mnenje borcev na volilni konferenci ZZB NOV Velenje.

V soboto, 18. marca letos je bila v Velenju volilna konferenca ZZB NOV. Vse je bilo slovesno in lepo pripravljeno.

Za začetek je moški pevski zbor velenjskih šoferjev in avtomehaničkov zapel tri pesmi. Po pevskem nastopu je bilo na dnevnem redu poročilo o delu občinskega odbora ZZB NOV o delu v minuli mandatni dobi. V poročilu je bilo ocenjeno tudi delo krajevnih organizacij zveze borcev in vojaških invalidov. Volilne konference krajevnih organizacij ZB so namreč temeljito ocenile tako svoje delo in uspehe v minulem obdobju, kakor tudi delo občinskega odbora. Te konference so zares uspele, saj so dale tudi vrsto koristnih predlogov za bodoče delo.

Velenjskih krajevnih volilnih konferenc se je udeležilo 68,31% vsega članstva, kar je glede na starost članstva in obolevnost zadovoljivo. Najbolj je pretresljiv podatek, da je v času zadnje mandatne dobe umrlo kar 278 velenjskih borcev, oziroma članov ZZB.

Na velenjski borčevski konferenci so ugotovili, da njihove uspehe pogojuje dejstvo, da so neločljivi del družbenih silnic ter, da je Zveza borcev že doslej delovala usklajeno z vsemi naprednimi činitelji družbenopolitičnega razvoja v občini. Borci so se vključili v konkretne akcije za uveljavljanje socialističnih načel, ki jih vodi zveza komunistov.

Predvsem pa so se borci zavzemali za čimhitrejši razvoj samoupravnih odnosov in za polno uveljavitev pravic delovnega človeka in občana.

Borci predstavljajo v Velenju še vedno veliko družbenopolitično silo in so dali velik prispevek za pozitiven razvoj svoje sredine, kakor tudi v borbi proti pojavom nepoštenosti, malomarnem odnosu do družbene imovine in drugim negativnim pojavom. In prav zato, ker velenjski borci niso spustili z rok najmočnejšega orožja – moralnopolitičnega vpliva, niso bili nikoli potisnjeni ob rob dogajanj.

Člani velenjskega združenja borcev so zlasti v zadnjem času posvetili veliko skrb negovanju revolucionarnih tradicij NOB. Pravtako so to dejavnost postavili v ospredje tudi za bodoče delo.

V minulem obdobju so borci iz Velenja tesno sodelovali z mladinsko organizacijo na terenu, s taborniki, Zvezo prijateljev mladine, osnovnošolsko, srednješolsko mladino ter z Zvezo rezervnih vojaških starešin in muzeji revolucije.

Organizirali so vrsto pohodov v kraje najhujših bitk med NOB; bili so nosilci republiškega srečanja pionirjev na Graški gori, vsako leto sodelujejo pri kurirčkovski pošti...

Veliko in uspešno je bilo opravljenega dela na področju prenašanja najbolj žlahtnih spoznanj in pridobitev naše revolucije na mlajše rodove.

V okviru občine imajo borci in ostali udeleženci NOV skrbno obdelano zgodovino za čas NOB. Zbrali so množico materiala – od fotografskega do tonskih zapisov, pisanih pričevanj... Zdaj poteka intenzivno delo pri pisanju krajevnih kronik, resno pa se pripravljajo še na snemanje tonskih zapisov spominov še živečih borcev. Ti materiali bodo potem rabili kot uspešni šolski pripomočki. Že danes pa sta na voljo dva filma – eden na temo NOB v velenjski občini (s komentarjem) drugi pa o koncentracijskih taboriščih.

Razprava na konferenci je bila živahna, diskusija vzpodbudna. Večina razpravljavcev pa je poudarjala, da morajo biti in ostati borci še naprej družbenopolitično aktivni posebno v svojem okolju. V razpravi je bila izražena tudi tehtna misel, da borci ne smejo zapadati pod vpliv potrošniške miselnosti in morajo gojiti tisto in tako tovarištvo, kot je bilo razvito med NOB.

Konferenco sta pozdravila tudi predstavnika Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije tovariša Arigler in Turnher.

Za novega predsednika ZZB NOV Velenje so izvolili Nestla Zganka, za sekretarja pa Filipa Lesnjaka.

FRANJO MAROŠEK

LJUBLJANA

Intendanti NOV in PO Slovenije

V Ljubljani se je novembra 1977 sestal iniciativni odbor za srečanje intendantov NOV. Na ta sestanek so bili vabljeni tudi intendant iz ljubljanske regije.

Na predlog iniciativnega odbora, je bil imenovan odbor s 27 člani, iniciativni odbor pa preimenovan v Odbor intendantov NOV in PO Slovenije. Za lažje in ekspeditivnejše delo so izvolili 9-članski sekretariat (delovni odbor), ta naj pa na prvi seji izvoli predsedstvo, sestavi nadzorni odbor, komisijo za gospodarstvo in finance, ter komisijo za organizacijo in koordinacijo pisanja monografije intendantske službe Slovenije v NOB. Dogovorjeno je tudi, da se ob 35-letnici reorganizacije ekonomske službe pri Glavnem štabu Slovenije, organizira tovariško srečanje intendantov NOV, na srečanju pa potrdi sestav odbora in določi načrt dela za 1978. leto.

Na prvi seji sekretariata odbora intendantov NOV in PO Slovenije so za predsednika odbora izvolili Ferda Šetrajčiča, za tajnika Karola Osredkarja-Dimeža in za blagajnika Boža Koširja. Obe komisiji sta sestavljeni od znanih partizanskih intendantov in imajo po 9 članov. V načrtu dela je dan poudarek pisanju zgodovine in srečanju, katero naj bi bilo v Ajdovščini, kjer je bila 1945. leta ustanovljena prva slovenska vlada.

Za pisanje zgodovine in organizacijo tovariškega srečanja iščemo podatke od še živečih intendantov. Ime in priimek, naslov, v kateri enoti je v NOB sodeloval in željo udeležbe na tovariškem srečanju naj sporočijo na Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, (za odbor intendantov NOV) Ljubljana, Vrtača 11, 61000 Ljubljana.

ODBOR

SLOVENJ GRADEC

Pester program dela

Ena od letošnjih prvenstvenih nalog ZZB NOV Slovenj Gradec je še vedno sodelovanje v pripravah na SLO. Članstvo ZZB NOV se mora še močneje vključiti v odbore SLO in družbeno samozaščito v okviru krajevnih skupnosti.

Krajevna združenja ZB NOV morajo svoje delo povezovati s problemi kraja, kjer delujejo oz. v KS, SZDL in tu zagotavljati najnaprednejša stališča pri uresničevanju krajevnih politike in samoupravljanja.

Občinski odbor ZZB NOV si bo prizadeval, da se bo vse članstvo prek krajev, organizacij ZB NOV vključevalo v razpravo, statutu občine pa bodo posvetili pozornost glede ureditve in usklajevanja pravic borcev ter invalidov NOV, ki so v pristojnosti občine. Občinski odbor ZZB NOV bo skrbel za to, da bo delo komisij usklajeno z delom drugih političnih organizacij in društev.

Posebna skrb v naslednjem obdobju bo posvečena razvijanju tradicij NOB, zlasti med mladino. Za uspešno delo na tem področju so dani vsi pogoji. Vendar je treba poudariti, da je glavni pogoj za uspeh vzgoje v duhu tradicij NOB, predvsem osebni vzgled članov ZB NOV, ki ne more temeljiti le na preteklih zaslugah, temveč na tem, da je vsak borec že danes aktivni oblikovalec in ustvarjalec samoupravne socialistične družbe.

ADOLF ANKON

RADLJE OB DRAVI

Srečanje bork

Ob 35-letnici ustanovitve AFŽ je komisija za družbeno aktivnost žena pri občinski konferenci SZDL in sodelovanju z občinskim odborom ZZB NOV Radlje ob Dravi, organizirala srečanje vseh bork – aktivistk, mater in vdov.

Vabljenih je bilo 175 žena. Srečanja pa se jih je udeležilo kar 130. Upoštevati moramo, da so vse žene že starejše, bolehnne in od kraja srečanja oddaljene po 2 do 3 ure.

Po pozdravnih besedah je imela govor nekdanja medvojnica aktivistka Jožica Grace, ki je govorila o nekdanjih težkih dneh in tudi sadovih naše borbe, ki jih danes uživamo.

Za to srečanje so pripravili prirčen kulturni program, v katerem so nastopale posamezne žene z lastnimi recitacijami in doživljaji iz narodnoosvobodilne borbe. Program je tudi popestril pevski ženski zbor iz Radelj pod vodstvom Vide Ogrinc, ki je istočasno tudi predsednica komisije za družbeno aktivnost žena.

Vsaki udeleženci je bila podeljena spominska plaketa z motivom »Žena v NOB«.

ALOJZ ROŽEJ

LJUBLJANA

Aktiv borcev v domu ostarelih občanov

Komisija za socialna vprašanja pri KO ZZB NOV Posavje je bila zelo delavna na vseh področjih. Že od vsega začetka so storili vse, da so v dom prišli vsi člani ZZB NOV s Posavja, ki so to želeli in so imeli pogoje za to. Že v lanskem letu je komisija predvidela tovariško srečanje borcev v domu za ostarele občane za Bežigradom, za kar je tudi namenila del denarnih sredstev. Prav tako so imeli v načrtu ustanovitev aktivna borcev v domu. Zaradi reorganizacije krajevnih skupnosti Posavje, je dom prišel na teren nove KS Stožice. Tako je tovariško srečanje v domu izvedla krajevna konferenca ZZB NOV Stožice. V domu je sedaj 38 borcev in bork. Da se ne bi počutili osamljene in da ne bi imeli občutka, da so sedaj od vseh pozabljeni, ko so v domu, je organizacija ZZB NOV Stožice priredila srečanje z namenom, da se vse borce v domu čimbolj poveže z življenjem v krajevni skupnosti.

Prisotne sta v krajšem nagovoru pozdravila predsednik KK ZZB NOV Stožice tov. Dremelj in predsednik komisije za vprašanja borcev in vojnih invalidov pri skupščini občine ter predstavnik občinskega odbora ZZB NOV Bežigrad Jože Slovinc, ki je orisal delo komisije in skrb občine za borce in vojne invalide. Tov. Dremelj pa je podaril domu gramofonske plošče z borbenimi in revolucionarnimi pesmimi in skladbami. Upravnici doma, ki nesebično skrbijo za vse oskrbovance pa so poklonili šopek cvetja.

Da se borci v domu dobro počutijo in imajo stalne zveze z borčevsko organizacijo zunaj doma, gre posebna zahvala za dosedanje skrb članici socialne komisije pri KK ZZB NOV Posavje in sedanjim predsednici socialne komisije pri ZZB NOV Stožice Karlini Bančičevi. Da se v domu dobro počutijo, sta potrdila tudi oba Gorjančeva. Nekateri oskrbovanci pa le pogrešajo poseben klubski prostor s knjižnico, šahom in drugimi pripomočki za razvedrilo, na kar bodo morali v bodoče misliti projektanti pri projektiranju takih domov. Oskrbovanci se vsem, ki skrbijo za njih, lepo zahvaljujejo. Prav tako se lepo zahvaljujejo podjetjem Embi, Zitu in Slovini, katera so gmotno podprla to srečanje.

STEVO JAVOR

DOMŽALE

Delo odbora ZVVI Domžale

Krajevna organizacija ZVVI Domžale vsako leto priredi za svoje članice proslavo ob dnevu žena. Ob 169 povabljenih se je letos te proslave udeležilo 112 članic in predstavnikov družbenopolitičnih organizacij ter skupščine občine Domžale. Našemu povabilu so se odzvali narodni heroj Franc Avbelj-Lojko, Jernej Lenič, predsednik skupščine, Marija Ivkovič, predsednica občinske konference SZDL, Vera Grošelj predsednica občinske konference ZSMS, Alfonz Avbelj predsednik občinskega odbora ZZB NOV in predstavniki mestnih organizacij, kar dokazuje tesno sodelovanje naše organizacije z ostalimi v občini.

Po svečani otvoritvi, ko so vsi prisotni dobili rdeče nageljne, je predsednik mestnega odbora VVI Domžale s krajšim nagovorom prikazal nekdanji položaj žene, sedanjo enakopravnost, njen doprinos v NOB in dejavnost žene pri gradnji naše domovine in njeno delo med mladino v času NOB in tudi v povojni graditvi. Poudaril je veliko revolucionarno delo žensk in njihove žrtve za svobodo in za današnjo stvarnost.

V imenu družbenopolitičnih organizacij in skupščine je prisotne pozdravila predsednica občinske konference ZSMS Vera Grošelj in čestitala prisotnim za dan žena, ter jim zaželela veliko zdravja in dobrega razpoloženja. Kulturni program sta pripravili tovarišica Kovačeva iz Dijaškega doma in Metka Pichlerjeva iz osnovne šole Josip Broz Tito. Ob skromni zakuski se je začel veseli del in marsikatera udeleženka se je ob zvoku harmonike veselo zavrtela.

Krajevna organizacija ZVVI si prizadeva, da stalno vodi evidenco o zdravstvenem stanju svojega članstva, da obiskuje bolne, ostarele in onemogle v domovih ali v bolnišnicah, da pripravlja razne proslave in predlaga člane za klimatsko in toplotno zdravljenje. Poleg tega skrbi tudi za športno dejavnost: kegljanje, balinanje, streljanje in šah.

Ceprav organizacija nima na voljo veliko denarja je vendar obiskala v enem samem letu 189 svojih članov na domovih ali v bolnišnicah. Vsem so podarili skromna darila in ob tej priliki je bilo povedanih mnogo prisrčnih besed. Da je to humano delo lahko tako obširno in uspešno, se mora organizacija zahvaliti za razumevanje skupščini občine, družbenopolitičnim organizacijam, delovnim organizacijam in društvom, ki po svojih močeh podpirajo delo organizacije. Posebno pa se upravni odbor zahvaljuje vodstvu dijaškega doma za brezplačno uporabo prostorov, vsem nastopajočim, kakor tudi tovarišici Kovačevi in Pichlerjevi za izvedbo resnično lepega kulturnega programa.

STEFAN KMETIČ

TRBOVLJE

Regijsko tekmovanje invalidov-športnikov

Društvo za rekreacijo in šport invlidor »Revirska četa« Trbovlje, je sredi marca organiziralo in izvedlo medobčin-sko tekmovanje invalidov-športnikov, ki so se tokrat zno-va pomerili v kegljanju in dosegli zelo dobre rezultate.

Nastopilo je skupno triintrideset tekmovalcev-posameznikov. Tekmovanja so se udeležili člani invalidskih športnih društev iz Hrastnika, Trbovelj in Zagorja, ter iz Brežic, Celja in Laškega. Najboljši posameznik je bil Božo RE-DENŠEK, ki je v D kategoriji, v kateri je nastopilo največ tekmovalcev – s sto lučaji podrl kar 450 kegljev. V B kategoriji se je izkazal Ciril BAŠ, v C Marjan ŠINKOVEC, v A kategoriji pa je zmagal Anton HRIBAR. Trboveljčani so tako osvojili tri prva, eno drugo in eno tretje mesto, kar predstavlja zelo dober uspeh. To tekmovanje se šteje kot izbirno tekmovanje za republiško in državno prvenstvo.

Sledijo še tekmovanja v šahu, streljanju, balinanju, namiz-nem tenisu in v plavanju

Invalidi-športniki imajo za razliko od nekaterih drugih športov povsem drugačne kategorije tekmovalcev, tj. po stopnjah invalidnosti. Tako v A kategoriji nastopajo invali-di z amputiranimi nogami nad koleni, v B kategoriji z amputiranimi nogami pod koleni, v C s trdimi koleni in z več kot 5 cm krajšimi nogami, medtem ko v D kategoriji nastopajo športniki z lažjo invalidnostjo. Posebno katego-rijo tekmovalcev predstavljajo paraplegiki z uporabo inva-lidskega vozička. Tem kategorijam primerno so izdelana tudi posebna merila za nastope in ocenjevanje rezultatov.

Člani društva za šport in rekreacijo invalidov »Revirska četa« Trbovlje, so vseskozi zelo aktivni in uspešni, saj so svoje predstavnike v posameznih panogah, kot na primer v kegljanju – imeli tudi že na tovrstnih državnih prvenstvih.

Invalidi-športniki, so delovni tudi na drugih področjih družbenih dejavnosti in so tudi že bili deležni številnih priznanj, na kar so upravičeno zelo ponosni.

RUDI MATKO

TOLMIN

Razgibana dejavnost tolminskih planincev

Med planinskimi društvi v tolminski občini ima največ članov društvo Tolmin. Nad 1100 planincev se lahko poh-ovali z marljivim in raznovrstnim delom v lanskem letu. Na zadnjem občnem zboru so tudi ocenili svojo aktivnost.

Poleg treh odsekov: markacijskega, propagandnega in mladinskega, deluje v okviru društva še jamarska sekcija in gorska reševalna služba. Markacisti so v minulem letu markirali vse obledele markacije planinskih poti na svo-jem območju. Jamarji uspešno prodirajo v še ne raziskane jame in brezna severne Primorske. Med drugim so raziska-li večjo jamo na Migovcu in brezna na planini Razor.

Od Krna pa do Črne prsti nad Baško grapo sega delovno območje gorske reševalne službe Tolmin. V 1977. letu reševalci niso imeli večjega dela. Omeniti velja le nekaj primerov lažjih nesreč na smučiščih ter stalno usposablja-nje na reševalnih vajah.

Mladinski – pionirski odsek je opravil v preteklem letu kar 24 izletov. Najbolj uspela sta izleta v partizansko tehniko »KRN« ter »Bolnišnico Franjo«. Mnogi pionirji in mladinci pa so si prislužili zlate, srebrne in bronaste pla-ninske značke za udeležbo na številnih izletih. Več kot 350 prostovoljnih delovnih ur za popravljanje planinskih poti in še 200 prostovoljnih delovnih ur za pripravo drv za ogrevanje koč so prispevali tolminski planinci v lanskem letu. Kočo na planini Razor, ki jo upravlja in oskrbuje PD Tolmin, bodo letos obnovili in še razširili. Potres v maju in septembru 1976 jo je precej poškodoval, zato je zadnji občni zbor potrdil najetje 235.000 din kredita za preuredi-tev te lepe planinske postojanke.

Tesnejše stike si želi društvo navezati z zamejskimi planinci iz društva Ivan Trinko v Čedadu. Predvsem skup-ne akcije, pohodi, naj bi bilo tisto, kar bo tvorilo trdno vez med Slovenci z obeh strani meje. Nekdanji koroški borec Janez Vidmar ter Rajko Šavli in Janko Fili so bili na občnem zboru imenovani za častne člane društva. Knaflič-ovo diplomu PZ Slovenije pa je dobil Hinko Uršič – dolgoletni in aktivni član planinskega društva Tolmin.

Prvi čuvarji gorskih lepot so še enkrat dokazali svojo željo in nenehno pripravljenost skrbeti in očitovati neizmer-no bogastvo naših planin.

J. CIMERMAN

MURSKA SOBOTA

Končno dispanzer za borce

Sredi tega meseca so dobili borci v Murski Soboti svoj dispanzer. Prizadevanja za dispanzer so se vrstila že nekaj let, manjkali pa so potrebni prostori in, kar je še pomemb-neje, manjkali so kadri. Vsa zadeva je dobila realnejšo podobo, ko je bil z upokojitvijo razbremenjen številnih obveznosti primarij dr. Gabrijel Kastelic. Tovariš Kastelic se je takoj povezal z dr. Davorinom Valentijem iz Maribora, ki že nekaj let vodi dispanzer za borce NOV v Mariboru. Z njegovo pomočjo in koristnimi nasveti ter ob podpori občinskega odbora ZZB NOV v Murski Soboti pa tudi ob razumevanju murskosoboškega zdravstvenega doma je prišlo do otvoritve treh lepo opremljenih prostorov v prvem nadstropju zdravstvenega doma.

Na svečanosti minulega petka je zbranim spregovoril Nace Gerič, direktor zdravstvenega doma, za njim pa je povzel besedo predsednik krajevne organizacije ZZB NOV v Murski Soboti tovariš Matija Šerak. Vsi povabljeni so si ogledali novourejene prostore.

Dispanzer za borce NOV v Murski Soboti je začel z rednim delom 15. marca, pregledi so vsak dan razen sobo-te.

Kako koristen in potreben je bil dispanzer je odveč ponavljati, vsekakor pa bo murskosoboškim borcem zdravljenje sedaj bolj olajšano.

FILIP MATKO

ČRNA NA KOROŠKEM

Ženske iz Črne in okoliških krajev

Združenje borcev NOV in Vojaški invalidi iz Črne na Koroškem so pripravili ob dnevu žena za svoje borke in partizanske matere svetočano proslavo. V ponedeljek, dne 6. marca se je v hotelu Planinka v Črni zbralo preko 50 članic ZB iz Črne in vseh okoliških krajev.

Na slovesnosti so sodelovali učenci iz osnovne šole, krožek NOB na osnovni šoli v Črni, harmonikaški zborček. Pozno v noč so borke in matere borcev obujale spomine ob zvokih harmonike. Člani krožka NOB in člani krožka podmladkarjev Rdečega križa so obiskali vse starejše ma-tere in borke na domovih. Podarili so jim skromna darila, ter jim voščili ob 8. marcu.

Ignac Zdovec

TRBOVLJE

Sprejem kurirčkove pošte v Trbovljah

Sredi marca se je v Trbovljah sestal poseben odbor, ki je razpravljal o letošnjem sprejemu kurirčkove pošte, nateča-ju za najboljši spis in o kulturnem programu, ki bo v Čečah in na pomožnem igrišču ŠD Rudarja, 4. in 5. maja letos. Letošnja kurirčkova pošta je že krenila na pot iz raznih krajev Slovenije. Za Štajersko regijo, v katero so vključene tudi revirske občine, je kurirčkova pošta krenila iz Sloven-skih Konjic skozi Slovensko Bistrico, Maribor, Lenart, Gornjo Radgono v Mursko Soboto in odtod preko Lenda-ve, Ljutomera, Ormoža, Ptuja, Šmarja pri Jelšah, Sentjurja pri Celju, v Celje, ter dalje preko Laškega, Hrastnika, Trbovelj, Zagorja in Litije v Ljubljano z vmesnimi postan-ki. Povsod se pripravlja lep sprejem s kulturnimi progra-mi, mitingi in podobno.

Aprila bodo pionirji v šolah pisali proste spise na teme: »Junaški boj revirske čete proti fašističnim zavojeval-cem«, »Zgledujemo se po junakih partizanske vojske« in »Spoznavajmo naš boj in branimo domovino«. Po razpi-snem natečaju bodo po trije najboljši spisi iz vsake teme nagrajeni s knjižnimi nagradami, ki jih bodo prispevali predsedstvi občinskih konferenc ZZB NOV, ZRVS in Zveza prijateljev mladine. Da bi pionirjem olajšali delo, bodo borci NOV in RVS obiskali šole in z njimi imeli pogovore pod geslom »Borci pripovedujejo – pionirji zapisujejo.« Predaja kurirčkove pošte med pionirji Hrast-nika in Trbovelj, bo v Čečah pred spominskim obeležjem, med trboveljskimi in zagorskimi pionirji, pa bo na Čebinah. V akciji kurirčkove pošte bodo s šolami in pionirji poleg ZPM, borcev in rezervnih vojaških starešin, sodelo-vali še taborniki, mladina, pripadniki enot TO in CZ, kulturniki in drugi. Smeri pohodov so že znane, trase v posameznih občinah pa bodo še dopolnili.

RUDI MATKO

KRANJ

Piši, piši, piši!

»Vsi borci so dolžni pisati svoje spomine iz NOB, ki naj jih oddajajo naši tajnici do jeseni.«

Take in podobne zaključke, pisana ali samo izrečena priporočila je vse češče slišati na raznih sestankih, občnih zborih in skupščinah naših borčevskih organizacij. Iz tega se lepo zrcali upravičena bojazen, da bo marsikaj pokopal čas. Vrste udeležencev revolucije, očitidcev krvavih, tra-gičnih in burnih dni se redčijo. Posamezni dogodki pa so včasih pomembni, če že ne za splošno, širšo zgodovino, pa vsaj za ožje občinske, krajevne, vaške okvire. Preko šol, raznih spisov in drugih oblik bi morali mladim posredovati dogodke naše revolucije. Zato je lahko vsak drobec zelo važen in zanimiv v mozaiku celotne epopeje naše revolu-cionarne preteklosti.

Skrb, da bi čimveč živih spominov ohranili, jih spravili na papir, jih odmaknili iz pozabe in zatonu časa, ta skrb je zelo utemeljena, upravičena, in vsi smo jo dolžni podpirati, sodelovati, da se uresničuje. Toda način, oblike, pristop k tem nalogam bi moral biti po tolikem času že drugačen, prilagojen današnjemu času.

Zakaj? Predvsem moramo upoštevati in hvaležno priz-nati, da je do danes že izšlo veliko knjig, brošur, kronik...

Se več pa je že zbranega gradiva po raznih muzejih, arhivih in zbirkah, morda še celo po starih podstrešnih skrinjah. To vse bi bilo potrebno zbrati, pregledati, razpo-rediti, urediti in ob tem videti, ugotoviti kaj že imamo in kaj v resnici še nimamo, kje so še praznine. O tem bi vedeli več povedati in svetovati današnji pisatelji in zbiralci tega gradiva. Po svojih izkušnjah vem, da se splošno geslo, »apel« – piši, piši, piši, dandanes ne obnese več. Predv-sem, kot že povedano, moramo upoštevati ter tudi koristiti in uporabiti to kar že imamo. A tega je res veliko. Najvažne-je pa je to, da je čas že mnogo, mnogo spremenil. Spomini so že hudo zbledeli, se pomešali in zmedli. Borci nismo več tako sveži, vztrajni in pripravljeni na pisanje dolgih sestav-kov kot nekoč. Smo pač že dokaj izčrpani, zdravstveno, duševno in fizično utrujeni. Prav tako je tudi tehnika že šla daleč naprej od nekdanjih beležk, tipkanja in tudi steno-grafije.

Menim pa, da je nujno potrebno in načrtno dopolnjevati samo tisto, kar še nismo zajeli, kar še nimamo. To nam narekuje tudi spoštovanje do borcev in organizatorjev naše revolucije.

K. MAKUC

OTOČE

Spominski zimski pohod na Stol

V počastitev boja na Stolu 20. februarja 1942. leta je občinski odbor ZZB NOV Jesenice pripravil s sodelova-njem planinskih društev Gorenjske, graničarjev, šolske mladine, lovcev, tabornikov že trinajsti spominski zimski pohod na 2238 metrov visoki Stol. Letošnji pohod je bil vključen v praznovanje 200-letnice prvega pristopa na Triglav, kamor so se srčni možje iz Bohinja podali 26. avgusta 1778. leta.

Spominski zimski pohod na Stol privablja iz leta v leto večje število planincev, ki se ne ustrašijo velikih naporov, snežnega meteža in megle. Letošnje neugodno vreme je udeležencem pohoda še posebno zagodlo in organizator je moral pohod preložiti na 18. in 19. marec. Ob letošnjem spominskem pohodu na Stol je bila pri Prešernovi koči krajša slavnost, na kateri je govorila udeleženka bitke Ivanka Kozar.

JANEZ DEBELAK

ŠMOHOR

Tečaj za gorske stražarje

Planinsko društvo Vitanje je v okviru Savinjskega med-društvenega odbora po enoletnem predahu zopet organizi-ralo tečaj za gorske stražarje. Leta 1976 se je tečaja na Paškem Kozjaku udeležilo 38 slušateljev, letos se je tečaja na Šmohorju udeležilo 48 slušateljev. Lani je tečaj organi-ziralo Planinsko društvo Celje na Mrzlici.

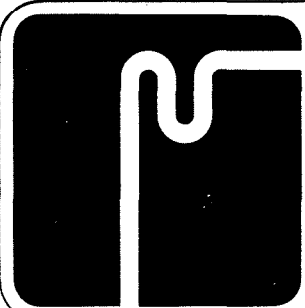
Na Šmohorju so se zbrali planinci iz 9 planinskih dru-štev, med njimi tudi član PD Železničar Zagreb in taborni-ki iz Slovenskih Konjic. Slušatelji so poslušali predavanje iz varstva narave, geologije, zoologije, botanike in o odno-sih v naravi.

Planinci, ki so se napotili na tečaj preko Jegriša, so tu položili šopek cvetja pred spomenik padlim borcem Velič-kove skupine, ki je vsa razen enega borca padla.

Planinci so položili šopek spomladanskega cvetja tudi na skromen spomenik v osrčju Gozdnika.

FRANC JEŽOVNIK

**OLEPŠAJTE IN OSVEŽITE
SVOJ DOM Z ZAVESAMI
VELANA**

velana
tovarna zaves
ljublana

Šmartinska 52.

tekstilna industrija ajdovščina

modne tkanine
umetno umje
preja

tekstina

Izdelujemo:

- Modne tiskane in pestro tkane tkanine za ženska poletna oblačila in moške srajce iz diolena in bombaža
- Modne tiskane tkanine in enobarvne flanele za ženske obleke in moške srajce.
- Raznovidno prejo.

Pazite na zaščitni znak DIOLEN, ki je garancija za kvaliteto!
Tudi na letošnjem sejmu »MODA 78« v Ljubljani smo prejeli kipek LJUBLJANSKI ZMAJ.

GOSTINSKO PODJETJE **ŠESTICA** LJUBLJANA

UPRAVA PODJETJA LJUBLJANA, CANKARJEVA 2 TELEFON 23071
RESTAVRACIJA ŠESTICA LJUBLJANA, TITOVA 16 TELEFON 21260
SAMOPOSTREŽNA RESTAVRACIJA EMONA LJUBLJANA, TITOVH TELEFON 21337
RESTAVRACIJA POD LIPO LJUBLJANA, BORŠNIKOV TRG 3 TELEFON 23581

Gradbeno obrtno podjetje

AJDOVŠČINA

opravlja: novogradnje, adaptacije, slikopleskarska dela, mizarstvo, vse vrste podov in tlakov, komunalne storitve

GEOLOŠKI ZAVOD LJUBLJANA n. sol. o.
61001 LJUBLJANA, DIMIČEVA ULICA 16

GEOLOŠKA, HIDROGEOLOŠKA IN GEOFIZIKALNA
RAZISKOVANJA — VRTANJE — RUDARSKA IN
INŽENIRSKO-GEOLOŠKA DELA — KONSOLIDACIJA
TAL — ZASTOPANJE TUJIH FIRM — IZVAJANJE
INVESTICIJSKIH DEL DOMA IN V TUJINI —
KONSTRUKCIJA IN PROIZVODNJA VRTALNE OPREME
IN ORODJA

61290 GROSUPLJE, ADAMIČEVA 36. — TELEFON: (061) 771-411 771-026

KOVINASTROJ

TOVARNA GOSTINSKE OPREME

61290 GROSUPLJE

Adamičeva 36

telefon: /061/ 771 - 411

771 - 026

IZDELUJEMO, MONTIRAMO IN PROJEKTIRAMO OPREMO ZA VSE TIPE KUHINJ,
SLAŠČIČARN, SAMOPOSTREŽNIH RESTAVRACIJ IN DRUGIH GOSTINSKIH ALI
SORODNIH OBRATOV.

IZDELUJEMO TOPLOTNE, HLAJENE, NEVTRALNE IN KOMBINIRANE ELEMENTE,
TOČILNE IN DRUGE PULTE, SAMOPOSTREŽNE IN OSTALE LINIJE

VRŠIMO RAZNE USLUGE

VSI NAŠI ELEMENTI SO IZ NAJKVALITETNEJŠE — NERJAVEČE — INOX PLOČE-
VINE

LASTNI PROJEKTIVNI BIRO

CENTRALNA SERVISNA SLUŽBA

OBVESTILO

Cenjene stranke
dosedanjih delovnih
organizacij
»SOP« Ljubljana, Titova
351.

»USLUGA« Bežigrad,
Ljubljana Samova 12 a
»TEPETDEKOR« Ljubljana,
Borutova 3.

obveščamo,

da od 8.3. 1978 poslujejo
pod novim imenom

**SPLOŠNA
OBRT
BEŽIGRAD**

Ljubljana, Samova 12 a

SAMOUPRAVNA STANOVANJSKA
SKUPNOST LJUBLJANAKomisija za reševanje stanovanjskih vprašanj
udeležencev NOV

OBJAVLJA

v skladu z določilom 8. člena Odloka o načinu upravljanja s sredstvi
družbene pomoči v stanovanjskem gospodarstvu za udeležence
narodnoosvobodilne vojne in načinu reševanja stanovanjskih vprašanj
udeležencev NOVLISTO UPRAVIČENCEV ZA DODELITEV
USTREZNIH NAJEMNIH STANOVANJ:

Občina Ljubljana-Bežigrad

1. DOLES Alojz, Titova 90
2. DOLNIČAR Janez, Titova 78
3. ŠTURM Marija, Cesta 24. junija 66
4. WAIDA Renato, Črtomirova 24

Občina Ljubljana-Center

1. BATIČ Pavla, Trubarjeva 7
2. BUKOVEC Zofija, Prešernova 38
3. ČERV Janko, Kidričeva 15
4. DORNIK Angela, Bolgarska 10
5. FURLAN Ivana, Zarnikova 4
6. JERMAN Olga, Grablovičeva 32
7. KMET Sonja, Gosposvetska 8
8. LIPAR Apolonija, Čevljarska 2
9. LUTHAR Pavla, Kapiteljska 11
10. MUŠIČ Jože, Slomškova 3
11. PALKUČIN Nada, Gregorčičeva 10
12. PELKO Tone, Tabor 10
13. RUGELJ Marija, Židovska steza 1
14. SIMIČ Pavle, Veselova 15 – za-
menjava
15. SMERDU Rudolf, Ulica na Grad 8
16. ŠTEKAR Marija, Zarnikova 16
17. TOMAŠEVIČ Nedjelko, Prešer-
nova 38
18. TRŠAR Josip, Poljanska 10
19. ZGONC Anica, Trdinova 8
20. SITAR Ciril, Ljubljana

Občina Ljubljana-Moste-Polje

1. GRICAR Franc, Ob Kvedrovi S/9
2. KOSI Ferdinand, Hruševska 74
3. KREMŽAR Anton, Ulica 15 aprila 3
4. MILAVEC Slavka, Šmartinska 50
5. POLJANEC Marija, Polje c. XVI/21
6. ZADNIK Marija, Vide Pregarc 21
7. ŽAGAR Franc, Jarška 24

Občina Ljubljana-Šiška

1. BUDIMIROVIČ Milan, Šišenska 15
2. CUKJATI Franc, Šišenska 25
3. ČATIČ Djordje, Celovška 50
4. DOLEN Julijana, Šišenska 34
5. GORŠE Franc, Pot k igrišču 3
6. KOVAČIČ Anica, Martina Krpa-
na 2
7. LUNDER Franc, Celovška 387
8. MATKO Danimir, Jesenkova 2
9. MASILO Stanislava, Celovška 179
10. PEKLAJ Marija, Vikrče 5
11. TOMC Pavla, Runkova 14

Občina Ljubljana-Vič-Rudnik

1. BREM Ciril, Pod Topoli 16
2. JAVORNIK Terezija, Mivka 16
3. KERN C Marija, Cesta v Rožno
dolino 34
4. MEJAČ Franc, Mirje 4
5. RIBIČIČ Antonija, Pot na Rako-
vo jelšo 9
6. SLOBEC Helena, Poklukarjeva 7
7. SODJA Leopold, Gerbičeva 19
8. ŠTEFANČIČ Karlina, Krimska 8
9. VUKOVIČ Antonija, Krimska 13

Komisija je upoštevala v listi vse tiste udeležence NOV, ki nimajo primerne-
ga stanovanja. Pripombe na objavljeno listo bo sprejemala komisija za
reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV, Ljubljana, Komen-
skega 7 do vključno do 15. aprila 1978.Proslava
35-letnice 3.
SNOUB
»Ivana
Gradnika«Domicilni odbor briga-
de »Ivan Gradnik« in po-
veljstvo enote JLA v Aj-
dovščini, ki nadaljuje bor-
bene tradicije te brigade,
vabita na proslavo 35-let-
nici 3. SNOUB »Ivana
Gradnika« borce te briga-
de, druge udeležence na-
rodnoosvobodilnega boja
in občane.Proslava in tovariško
srečanje bo v soboto, 15.
aprila 1978 ob 11. uri, v
Črnem vrhu nad Idrijo.Po 33 letih
spet na
ViniciV nedeljo, 16. aprila ob
10. uri, se bodo ob Kolpi,
kjer so po dolgi dobi zno-
va stopili na domača tla,
srečali nekdanji borci
brigade in belokranjski
domačiniSedemnajstega aprila
pozno popoldne je 5. pre-
komorska brigada jugo-
slovanske armade preko-
račila Kolpo na mostišču,
ki ga je zgradila s pomočjo
inženirskih enot Glavne-
ga štaba NOV in POS ter
domačega prebivalstva,
potem pa je pri Vinici sto-
pila na slovenska tla. Te-
mu pomembnemu do-
godku pred 33 leti je na-
menjeno slavlje, ki ga nek-
danjim borcem brigade
prirejajo belokranjske
druženopolitične orga-
nizacije in domicilni od-
bor brigade, ki ima svoj
sedež v Celju.Bližnje srečanje borcev
5. prekomorske brigade
bodo belokranjski doma-
čini počastili z lepim kul-
turnim programom, v ka-
terem bo pevski zbor za-
pel tudi pesem te brigade,
ki jo je na besedilo Jožeta
Šmita nanovo uglasbil
Rado Simoniti. Muzej re-
volucije iz Celja pripravlja
na Vinici posebno razsta-
vo, na kateri bo prikazal
borbeno pot te znamenite
partizanske brigade. Raz-
stava bo pozneje obiskala
še nekatere druge kraje
Slovenije.Za udeležbo nekdanjih
borcev 5. prekomorske
brigade, njihovih svojcev
in drugih borcev na tem
lepem slavlju na Vinici pri-
pravljajo občinski odbori
ZZB NOV in pododbori
brigadnega domicilnega
odbora po vsej Sloveniji
prevoz s posebnimi avto-
busi. Pričakujemo, da se
bo slavlja na Vinici udele-
žilo okrog 1500 nekdanjih
borcev brigade in nekaj
tisoč belokranjskih do-
mačinov. Obeta se nam le-
pa manifestacija, ki bo
znova potrdila veličino
našega narodnoosvobo-
dilnega boja in prispevala
h krepitvi našega sedanje-
ga boja za uresničevanje
samoupravnega sociali-
zma v naši domovini.

Rado Bordon

Vodno-gospodarsko
podjetje Soča Nova
GoricaVzdrževanje, rekonstrukcija in
graditev vodnogospodarskih
objektov in naprav. Varstvo
pred poplavami, melioracije
zemljišč, črpanje in prodaja
rečnih materialov.Primorje Gorica
TOZD Hubelj
Ajdovščinanudi pod ugodnimi
pogoji prehrambeno in
industrijsko blago.
Kupcem se priporoča!

ljubljska banka

Temeljna banka
Nova Goricaopravlja v svojih
poslovnih enotah
vse vrste bančnih
poslov:

- dinarske hranilne vloge,
- devizne račune,
- tekoče in žiro račune,
- potrošniška posojila vseh vrst,
- zbiranje sredstev za kreditiranje stanovanjske gradnje na podlagi vezave sredstev

Jože Mohorič

Januarja letos je po težki bolezni umrl Jože Mohorič iz Kočevske Reke. Rodil se je leta 1897. V prvi svetovni vojni je bil mobiliziran in poslan na fronto v Galicijo. V začetku leta 1942 je pričel aktivno delati za NOV. Po italijanski okupaciji je šel v Šerčerjevo brigado. Kot dobrega poznavalca terena in razmer so ga leta 1944 poklicali v Prezid, da je opravljal razne tehnične dolžnosti v partizanski bolnišnici v Milanovem vrhu, kjer je dočakal svobodo. Za svoje zasluge je bil odlikovan z redom zasluge za narod III. stopnje.

Mima
Pajk-Frklja

Mima Pajk se je rodila pred 76 leti v Ivančni gorici, vojna pa jo je zatekla v Mariboru. Leta 1941 se je vrnila od mov in se takoj vključila v OF. Oktobra leta 1942 je bila sprejeta v KP. Od kapitulacije Italije do maja leta 1944 je bila Ivančna gorica osvobojeno ozemlje. Mimin dom je bil na široko odprt partizanom. V vasi je organizirala ambulantno za ranjence. Oktobra leta 1943 je bila delegatka na ustanovnem kongresu SPŽZ v Dobrničju. Leta 1945 je bila preko Dalmacije poslana v Beograd in v Prekmurje, kjer je dočakala svobodo. Pokopali smo jo v Stični.

Ana Testen

Na pokopališču v Stari Gorici smo februarja pokopali aktivistko Ano Testen iz Šempetra. Rodila se je leta 1917 v revni kmečki družini v vasi Lipica pri Cvetrežnem. Komaj 14 dni je imela, ko je morala za materjo v begunstvo na Dolenjsko, oče ji je padel v prvi svetovni vojni. Leta 1942 je pričela aktivno in organizirano delati za NOB. Postala je predsednica AFŽ odbora v Lipici. Bila je obveščevalka in kurirka.

Franc Mihelčič

Februarja smo se v velikem številu poslo-
vili od Franca Mihelči-
ča, doma iz Markovca v
Loški dolini. Med NOB
je bil komandir čete v
Bračičevi brigadi. Po
odhodu Bračičeve briga-
de na Štajersko v
sklopu 14. divizije je bil
dodeljen VIII. brigadi
18. divizije in se boril
po Dolenjski in na Hr-
vaškem. Za svoje požr-
tvovalno delo je prejel
več odlikovanj.

Francka
 Tomažin

Septembra, leta 1977 smo se z vsemi častmi na pokopališču v Bukovšnici v Selški dolini poslovili od France Tomažin, po domače Kocjanove mame, nosilke spomenice 1941. Umrla je žena, ki je v najtežjih časih naše polpretekle zgodovine posvetila vse svoje sposobnosti in ljubezen do slovenske zemlje, borbi proti okupatorju. Domačija Kocjanovih je bila pribežališče, skrališče, skladišče in bolnišnica za naše borce. Njihova aktivnost ni ostala dolgo prikrita izdajalcem. Pobili so jim tri najdražje, moža so ustrelili kot talca v Dragi, sin Ivan je padel kot prvoborec v Rovtu, sin Pavle je umrl v taborišču. Tudi njo in otroke so odpeljali v taborišče v Nemčijo. Bila je velika borka naše narodnoosvobodilne borbe.

Franc Herič

V Mariboru smo se poslovili od zavednega učitelja in borca NOV Franca Heriča. Pokojni Franc je v tistih težkih dneh okupacije razumel čas in zvesto izpolnil dolžnost do zasužnjene domovine. Leta 1943 je pobegnil z Dunaja, kjer je bil v službi pri železnici. Vrnil se je domov in postal aktivist na terenu v okolici Maribora. Leta 1944 pa je postal borec Lackovega odreda, kjer se je boril vse do osvoboditve. Za svoje delo je bil odlikovan z redom zasluge za narod.

PRAVNA POSVETOVALNICA PRA

Kratijo vam pravico

V. Z., Piran

Vprašanje: Stanujete v tristanovanski hiši, ki je last stanovanjske skupnosti. Vsaki stranki pripada poleg stanovanja še kletni prostor in dva prostora v souporabi. Teh dveh prostorov do sedaj niste uporabljali, ker ni bilo potrebe, sedaj ko pa se je ta potreba pokazala, vam drugi dve stranki kratita pravico do souporabe obeh prostorov, zatrjujeja pa še, da je pravica uporabe prešla nanju, ker 5 let teh prostorov niste uporabljali. S pogovorom tega problema niste mogli urediti, zato sprašujete, kako lahko uveljavljate svojo pravico do souporabe prostorov.

Odgovor: Stanujete v družbenem stanovanju in ga imate pravico trajno uporabljati, zraven pa spada tudi souporaba skupnih prostorov, ki so navedeni v stanovanjski pogodbi. S tem, da teh prostorov do sedaj niste uporabljali, pravica do souporabe skupnih prostorov ni prenehala. Če vam sedaj to pravico kratijo in se s sostanovalci ne morete sporazumeti, vam preostane le tožba, da se vam omogoči souporaba skupnih prostorov.

Manj svetlobe

M. S., Kranj

Vprašanje: Vaša in sosedova hiša sta medsebojno oddaljeni le 50 cm. Zarad tega ima vaša kuhinja, ki je glavni bivalni prostor, dnevno največ 2 uri sonca. Sosed pa bo dvignil hišo, tako da vam bo še to sonce odvzeto in boste imeli še manj svetlobe. Zanima vas, kam se lahko obrnete po pomoč.

Odgovor: Svoje pravice boste lahko uveljavljali samo v upravnem postopku. Ko bo sosed pridobil gradbeno dokumentacijo za nadgradnjo, boste v varstvo svojih pravic oziroma koristi lahko ugovarjali, da bodo s tako gradnjo bistveno poslabšane vaše stanovanjske razmere.

Prispevek za pokojnino

A. P., Ljubljana

Vprašanje: Imate 30 let delovne dobe, 5 let pri očetu in 25 let pri možu, vendar za ta čas ni bila plačana starostna zavarovalnina oz. prispevek za pokojnino. Takoj po vojni vam je bil mobiliziran avtomobil in čez dve leti popolnoma iztrošen vrnjen. Takratne prošnje za odškodnino so bile brez uspeha, sedaj pa vas zanima, ali bi se lahko obrestli te odškodnine ali ta odškodnina sama štelà za starostno zavarovalnino oz. prispevek za pokojnino.

Odgovor: Po naših predpisih ni nobene osnove, da bi se lahko odškodnina za avto štela za prispevek za pokojnino. Kakršenkoli odškodninski zahtevek pa je sploh že zdavnaj zastaran.

POSVETOVALNICA PRAVNA POS

Jesenice z okolico so že stoletja kraj, ki ga ob besedi o delu povezujejo z rudarstvom, fužinarstvom in železarstvom. Zlasti je bogata zgodovinska preteklost tega kraja. Različni gospodarski, politični in celo nacionalni interesi so v preteklosti povzročali močno politično razgibanost. Veliki kapital je krojil usodo tamkajšnjemu prebivalstvu, hkrati pa je tudi porajal odpor množic proti izkoriščanju in zatiranju. Netil je revolucionarno zavest delavstva, ki je zlasti v tridesetih letih tega stoletja začelo enotneje uveljavljati nove idejne poglede na oblikovanje družbenih odnosov ter na oblikovanje družbenih odnosov ter na pomen delavsko-kmečkega razreda v družbi.

Kjer sta delavec in kapitalist, kapital in delo, vsaksebi, tam slejkoprej pride do navzkrižij. O Jesenicah in stavki tamkajšnjih delavcev je bilo slišati že v letu 1904. Takrat so delavci v novem obratu na Javorniku ustavili delo. Iz solidarnosti so se jim kasneje pridružili še delavci starega jeseniškega obrata na Savi. Bila je to ena največjih stavk tistega časa na Slovenskem, vodili pa so jo krščanski socialisti.

Stavka na začetku tega stoletja je bila le prvi korak delavskega gibanja v gornjesavski dolini. Pozneje, v letih 1919–1920, ko je nastajalo v Sloveniji komunistično gibanje, je našlo največ opore prav med delavstvom tam, kjer je bila razvita industrija, z njo pa tudi hudo izkoriščanje. Tako so bili zasavski rudarji, ljubljanski železničarji in jeseniški kovinarji praporščaki komunizma in pričakovane socialistične revolucije. Dejstvo je, da so prav naštet trije »krogi« delavstva s svojimi skupinskimi akcijami (stavkami, demonstracijami...) materialno izpodkopavali meščansko oblast, ker so predstavljali ključne gospodarske panoge v deželi.

Tudi na Jesenicah je prva svetovna vojna zapustila sled. Oktobrska revolucija in nova sovjetska država sta bili spodbuda in up. Na Jesenicah so se kalili komunisti iz delavskih vrst. Naj omenimo le Štefana Weissa (podpredsednika ustanovnega kongresa komunistične stranke Slovenije, dne 11. aprila 1920 v Ljubljani), Cirila Koširja, Janeza Mlakarja, Ivana Muleja in še mnogih drugih.

Partija je prevzemala pobude za vse, kar se je med delavstvom naprednega in upornega dogajalo in zato je postajala oblastem in drugim političnim strankam iz leta v leto nevarnejša. Tako je prišlo leta 1929 do uvedbe znane šestojanuarske diktature, ki je prepovedovala vsakršno politič-

Komunisti so se kalili v trdi borbi za oblast delavskega razreda

Vzplamtel je upor proti fevdalnemu gospodu, nato proti kapitalistom in navsezadnje še proti okupatorju. Tam so od nekdaj živeli kleni ljudje, ki jih je krojila trda gorjanska narava in jim največkrat odmerjala le tenko rezino kruha.

no združevanje delavcev v organizacijah. Diktatura je dala proste roke kapitalistom, ki so odpustili in preganjali napredno delavstvo.

Na Jesenicah se je vse do uvedbe diktature pa do leta 1935 »nabiralo« v delavstvu nezadovoljstvo in gnev. Novi lastniki Kranjske industrijske družbe, ki so pokupili delnice za obrate na Jesenicah, so sicer modernizirali železarno (to bi bil napredek za ves kraj), vendar pa so to storili na račun delavstva. Korak za korakom so izžemali železarje ter jim kratili celo že pridobljene pravice. Plače so se zniževale, »akordi« so bili slabši, ukinjalo se je stanovanjske in otroške doklade...

Leta 1931 je jeseniško delavstvo skušalo delno urediti odnose s podjetjem s kolektivno pogodbo, ki pa je veljala le mesec dni. Začela se je trnova pot pehanja, pogajanj. Prenekateri delavci je ostal brez dela. Dogodki so se nizali drug za drugim toliko časa in tako zaostreno, da so končno leta 1935 privedli do znane stavke jeseniških železarjev.

Stavka proti volji sindikata

»Tisto noč (pred stavko op. nov.) nisem mogel zaspati, ker sem razmišljal samo o tem, kako bo stavka uspela. Računali smo, da bo ta borba huda, da nam bodo nasprotovali ne le podjetje, marveč tudi državna oblast z žandarji in da stavke morda ne bodo podprla niti 'oficijalna' vodstva strokovnih organizacij na Jesenicah. Zato smo morali izbrati previdno taktiko, s katero smo iznenadili vodstvo KID, ki je bilo v prvem trenutku stavke popolnoma dezorientirano.«

Tako je med svojimi spomini na tisti čas zapisal v zbornik »Jeklo in ljudje« tovariš Vencelj Perko, predvojni komunist in eden od udeležencev jeseniške stavke leta 1935.

Življenjska pripoved Vencelja Perka se gotovo dosti ne razlikuje od katere druge, ki bi jo pripovedoval ta ali oni od predvojnih jeseniških železarjev. Vsaj v začetku ne. Oče drvar, »furman«, mati delavka v vigenci, devet otrok, malo kruha, težko

življenje. Oče se je kasneje zaposlil v železarni kot varilec, kjer se je tudi ponesrečil in za posledicami nesreče kmalu umrl.

Mali Vencelj se je s trinajstim leti zaposlil pri zidarjih. Bil je za strežnika, »curakarja«, kot so včasih pravili. S petnajstim leti se je že zaposlil v železarni. Kaj hitro se je vključil v delavske organizacije – najprej pa v kulturno društvo »Svoboda«. Postal je delavski zaupnik, kasneje pa tudi glavni delavski zaupnik jeseniških železarjev. Leta 1935, ko je prišlo do stavke, je Vencelj Perko kot delavski zaupnik le skrajno ilegalno delal za »štrajk«, saj so bili delavski zaupniki poluradno priznani predstavniki delavstva, ki so imeli predstavniško naloge posredovati med delavci in delodajalci.

»Stavka leta 1935 je bila tisti čas posebnost, saj smo jo izvedli proti volji sindikata (ki je bil za sporazumevanje z delodajalci,« pripoveduje Vencelj Perko. »Pod vplivom francoskih delavcev smo ostali kar v tovarni, kar dotlej ni bilo v navadi. Tako so pred nami naredili prvi trboveljski rudarji leta 1934. V tovarni smo ostali ves teden!«

Stavka jeseniških železarjev leta 1935 pa ni bila pomembna le zaradi načina, kako so stavkali, ampak je bila izjemno pomembna še zato, ker so delavci nastopili enotno in so prav s to svojo enotnostjo prestrašili delodajalce in oblasti. Partijski cilj – doseči enotnost, je bil torej uresničen, posledica uspele stavke pa je bila, da je tudi sindikalno vodstvo prešlo v roke levim silam.

O tem, kako napredno in revolucionarno je bilo delavstvo v gornjesavski dolini med obema vojnama, nam zgovorno dokazuje zgodovina. Že na volitvah v konstituanto leta 1920 je v občini Koroška Bela volilo komuniste 62 odstotkov volilcev! Na Jesenicah so komunisti dobili 40,5 glasov. Seveda v tem času še ne moremo govoriti o visoki politični zavesti, ampak je bil izjemen rezultat na volitvah v doberšnji meri odsev splošnega revolucionarnega vzdušja, ki sta ga ustvarili dolgotrajna vojna in oktobrska revolucija. Bili pa so to začetki, ki so pogojevali tudi zmago komunistov na občinskih volitvah leta 1921. Takrat so z absolutno večino gla-

sov zmagali komunisti v Trbovljah, Kotredežu, Koroški Beli in Ložu.

Po končanih občinskih volitvah na Koroški Beli se je pred voliščem, ki je bilo v šoli, zbrala navdušena množica ljudi. V spontanem sprevedu so odšli proti tovarni in vzklikali revolucionarna gesla. A veselje nad zmago je bilo kratkotrajno. Tako kot v ostalih treh občinah, kjer so dobili komunisti večino, tudi na Koroški Beli tistega leta niso dobili komunističnega župana. Junija, leta 1921 je ministrstvo za notranje zadeve po sklepu vlade s posebnim odlokom odredilo, da se mandati komunističnih županov ne potrdijo. Oblast so izročili v roke vodjem meščanskih strank (zlasti iz vrst klerikalcev) ki so ostali na oblasti do novih volitev.

Na naslednjih volitvah leta 1924 napredne leve sile niso ponovile zmage iz pred štirih let. Zaostrovanje vladne politike proti vsem naprednim levim silam je nekoliko zavrlo polet iz prvih let.

Po uspešni stavki jeseniških železarjev leta 1935 so se začeli vrstiti protiidarci delodajalcev in oblasti. Represalije proti nosilcem revolucionarnega gibanja so bile izredno ostre. Na Jesenicah so oblasti postavile policijski komisariat (Kranjska industrijska družba pa mu je priskrbelo prostore in ostalo). Število delavskih zaupnikov je ministrstvo na priporočilo banske uprave znižalo s 33 na 16. Levo usmerjenim zaupnikom je bil odvzet mandat, nekaj borbenih delavcev so odpustili, policija pa je po banovih naredbah začela izvajati pritiske nad stavbinci, ki so takrat stavkali na Jesenicah.

Sprožil se je plaz protiučreptov proti vsem naprednim silam na jeseniškem območju. Na Koroški Beli, kjer je bila »neosvojljiva delavska trdnjava« vsa ta leta, je oblast s šikanami in podtikanji izločevala napredne ljudi iz občinskega vodstva. Z vsemi mogočimi prevarami in intrigami so skušali razdreti enoten nastop naprednih sil v tej občini.

Težko bi v nekaj stavkih opisali vse peripetije in zgođe, ki so bile uvod v občinske volitve na Koroški Beli leta 1936, glavno značilnost pa vendarle

lahko izluščimo: kljub temu, da so se od liste Slovenskega delovnega ljudstva ogradili »nacionalisti« in krščanski socialisti, je slednja s programom, ki je obsegal 14 točk, pridobila občane. Pridobila jih je zato, ker je odkrivala razmere in probleme.

»Trdno smo odločeni, da se bomo dosledno, vztrajno in pogumno borili za samoupravo naše slovenske občine«, je med drugim zapisano v programu SDL (Slovenskega delovnega ljudstva).

Lista Slovenskega delovnega ljudstva na Koroški Beli je zmagala! Zmagali so komunisti, zmagali so vsi tisti, ki so jim bile pravice delovnih ljudi vodilo.

V Koroški Beli so dobili »rdečega župana« – Vencelja Perka. Tri leta je županoval, v tem času pa je bil večkrat tudi zaprt. Saj je razumljivo, da so oblasti nenehno pazile na vsak korak »rdečih«, ki so se tako nepredvideno znašli celo v občinski upravi.

Tovariš Perko se spominja omenjenih dni, naštevaja imena, dogodke... Malo je še živih revolucionarjev s tistih časov.

Leta 1937 so Perka pod neko pretvezo aretirali in bi moral oditi z orožniki (z vlakom) z Javornika do Jesenic. Da pa bi vsi ljudje videli, da jim ženejo župana na policijo, je zahteval, naj gredo v Jesenice peš.

Leta 1939 so belškega župana zaprli za nekaj dni v šentpetrsko vojašnico v Ljubljani in ga čez nekaj dni, ker mu niso mogli npriti nobene krivde, izpustili.

»Tudi druge tovariše so takole zapirali. Nenehno smo bili »na udaru«, pravi tovariš Perko. »Imeli pa smo srečo, da so bili za našo stvar nekateri takrat priznani odvetniki, kot je bil na primer dr. Ivo Štempihar, ki so nas zastopali in skoraj vedno izvlekli.«

Seveda takrat, leta 1940, ko so Perka s številnimi drugimi tovariši z vse države deportirali v Bilečo, tudi odvetniki niso mogli kaj prida pomagati. Morda le zanimiv utrinek: dr. Štempihar je v Perkovem imenu (že po izpustitvi) tožil državo za nezakonit ukrep.

★

Jeseniška zgodba med obema vojnama je dolga, polna imen revolucionarjev, pomembnih dogodkov, stavk, zborovanj. Med njimi je tudi stavka iz leta 1935, ki je bila dobra šola in predhodnica stavk gradbincev, tekstilcev in drugih delavcev v letih 1936/37. Brez dvoma je ena pomembnih zgodovinskih izkušenj tudi Koroška Bela s svojim »rdečim županom«, ki je sredi starojugoslovanskih reakcionarnih državnih in političnih razmer bila med prvimi znanilkami prihajajoče moči proletariata.

Bojana Ž. Jesih

Žene pred vhom jeseniške tovarne so se borile ob strani svojih mož, očetov in sinov

Ivan Jan:

2

Korenine in razvoj belogardizma in domobranstva na Gorenjskem

Med okupatorjevimi voditelji pa so bili tudi ljudje, ki so kmalu sprevideli, kako bi najbolje uresničevali načelo »deli in vladaj«. ¹¹³

O tem, kje in kako naj bi iskali pomočnike, je kulturni referent državnega propagandnega urada na Bledu Petschauer predlagal že aprila 1942. leta okrožnemu vodji NSDAP v Radovljici dr. Hradetzckemu. Ta predlog pravi, naj bi se lotili sestavljanja skupin, namenjenih za boj proti partizanom. Vanje bi pritegnili najprej nekdanje jugoslovanske orožnike, ki so ostali v nemški policijski službi in bi vsi morali nastopati v civilnih oblekah. Take skupine bi imenovali »gegenbande – protibande«.

»Z njimi bi poskušali izganjati hudiča z belcebubom, kajti navsezadnje je vseeno, s kakšnimi sredstvi uničimo bandite... To je samo predlog, a misel bi bilo treba razviti naprej.« ¹¹⁴

Rast narodnoosvobodilnega boja je vplivala na to, da je Petschserjeva zamisel postala resnična, in poleti 1942 so »protibande«, čeprav previdno, vendarle začele delovati.

Med drugimi so Nemci v vrste raztrgancev sprejemali predvsem razne kriminalce in partizanske ubežnike. Kakšni ljudje so to bili, najbolj zgovorno govorijo njihova dejanja. Raztrganci so se najprej pojavili na območju Karavank in Kamniških planin, postopoma pa tudi drugod. Kmalu so se pojavila imena zloglasnih zločincev kot so: Martin Černugelj-Najner iz Črnuč, Dušan Januš iz Domžal, Jože Dobnikar-Kobovsov z Brnikov, kmalu za temi pa še Miha Perko-Samčev z Brega pri Trzihu. Te bande so imele imena »Martin« v kamniškem okrožju, »Ludvik« v kranjskem okrožju, »Filip« v radovljiškem itd.

O pripravljanju teh band govori tudi naslednji nacistični akt: »Zdaj je nastopil zadnji in pravi trenutek, da izkoristimo položaj in povzročimo razcep med ljudstvom in bandami, to je partizani.«

Dokler se Slovenci ne bodo sami bojevali proti bandam in dokler na obeh straneh ne bodo padale žrtve – čim več, toliko bolje – je treba računati z večjimi protiudarci v našo škodo. Zagotavljam gospodu »Landratu« (okrajni vodja), da v sedanjih okoliščinah izbor prijavljenih za pobijanje band – naravno samo z orožjem v roki in z jamstvom zaščite družin prijavljenih – predstavlja velik, oziroma največji pomen za pomirjenje Gorenjske.«

Tako pismo je 28. julija 1942 dobil okrajni vodja v Radovljici od blejskega občinskega komisarja.

Nemška oblast prvič omenja delovanje raztrgancev že v dopisu z dne 12. junija 1942. Tega dne je jeseniški župan »Landratu« v Radovljici namreč med drugim poročal, da so člani te »protibande« pregledali ozemlje vse od Žirovniške planine do Plavškega rovta v Karavankah. Na Žirovniški plani so se celo spopadli s partizani, ki so bili tedaj v tem kraju.

Na vzhodnejše predele Karavank pa so Nemci prve raztrgance poslali 7. avgusta 1942. O tem pravijo nemški dokumenti, da so tega dne prvič uporabili protibande, v kateri je bilo osemindvajset Slovencev. To je bilo na kamniškem območju, kjer je deloval 1. bataljon KO-Kamniški. Poročilo pravi, da je »protibanda ta spopad zaključila s posebnim uspehom.« (Vendar pa tega dogodka v partizanskih dokumentih ni. Verjetno gre za pomoto pri datumih – I. J.).

Nemci še ugotavljajo, »da so se raztrganci v sestavi policijskih enot zelo dobro obnesli tudi kot vodiči, prav tako pa v raznih bojih. Za protiuslugo jim je bilo med drugim velikodušno obljubljeno, da jim bo prej kot ostalemu prebivalstvu podeljeno nemško državljanstvo na prekl.«

Drugič so uporabili raztrgance na Davovcu pod Krvavcem 13. avgusta, ko so bili v zasedi in pričakovali oddelke 2. grupe odredov. Tu je ob osemdesetih policistih sodelovalo tudi čez dvajset raztrgancev. Ker so prihajajoče borce presenetili in jih je devetnajst padlo. Odtlej naprej so raztrganske skupine neprestano sodelovale s policijskimi oddelki, nastopale pa so tudi same.

»Protibande« so bile nevarne predvsem kurirjem in manjšim patruljam, katere so raztrganci zasledovali ali jim postavljali zasede. Zelo nevarni so bili raztrganci tudi prebivalstvu, ki je podpiralo partizane. Takih domačij je bilo največ v odročnih hribovskih krajih. Ljudem so se slabo oblečeni raztrganci z rdečimi zvezdami izkazovali kot partizani s ciljem, da bi jim nasledli sodelavci NOG.

Nemci so zaradi partizanske trdoživosti osnovali tudi različne polvojaške in vojaške organizacije. Najprej »Wehrmannschaft«, ki je kmalu razpadel, v letu 1942 pa poleg »Gegenband« še »Selbstschutz«, »Landwacht« – vaše straže in še druge, vendar okupator tudi s tem ni uspel.

Čeprav bi tudi gorenjska buržoazija rada že poleti 1942 začela snovati svoje vojaške oddelke, jim tega nemška oblast, kakor smo že navedli, ni dovoljevala. Pač pa je v boju proti narodnoosvobodilnemu gibanju z okupatorjevimi voditelji dobila skupni jezik kot njihova agentura. To smo videli že v primeru z razbitjem krvavške čete, kar jo je še posebej ohrabrilo. (V avgustu 1942 so V. Mejač in njegovi sodelavci pomagali Nemcem uničiti 2. četo 2. bataljona KO – imenovano krvavška – op. I. J.).

Njeni voditelji so torej še naprej in pospešeno nadaljevali z razkrajevalnimi poskusi, kajti Nemci so z močno ofenzivo pogнали partizane v defenzivo.

Delo teh snovalcev belogardizma in nemških agentov je bilo toliko lažje, ker so še prejšnjo zimo npr. dr. Vinko Bedenk, brata Mejača, Rado Hribar pa še kdo sodelovali s partizani, jih podpirali s hrano ter se kazali kot aktivisti OF. Tako so si pri nekaterih aktivistih OF pridobili zaupanje. Poleg tega je npr. dr. Vinko Bedenk imel osebne zveze celo z generalom Erwinom Röseherjem. K njemu je lahko prišel brez legitimacije. Dr. Bedenk se je lahko vozil z avtom tudi po policijski uri, kar je zaradi svojega poklica pred partizani zlahka opravičeval, kajti tedaj se je le redek Slovenec vozil s svojim avtom.

se nadaljuje

Sto šol – sto junakov

12

Osnovna šola »Boris Vinter« Zreče

Osnovna šola Zreče ima bogato zgodovino. Prva stavba osnovne šole je bila zgrajena 1879. kot dvorazredna šola. Leta 1906 je bila razširjena na trirazredno in leto kasneje v pet razredno osnovno šolo. Prostori pa še zdaleč niso zadoščali za velik šolski okoliš, ki zajema kar 11 vasi s skupno več kot 4000 prebivalci.

V tej stvari avstroogrski šolski stavbi je potekal pouk vrsto let pred zadnjo vojno in po njej.

Leta 1965. je bila zgrajena nova šola. Takrat so jo tudi uradno poimenovali po junaku Borisu Vinterju. Staro stavbo so opustili, saj ni ustrezala več zahtevam šolskega dela.

V novi osnovni šoli so otroci dobili 12 svetlih učilnic. Pred leti pa so ob novi šoli zgradili še moderno telovadnico.

Osnovna šola Boris Vinter Zreče je popolna osemletka, ki ima 20 oddelkov, v katerih je vpisanih 517 učencev. Ima še oddelke podaljšanega bivanja s 23 učenci. Na šoli dela 27 učiteljev in 11 članov tehničnega osebja.

Odnosi med učitelji in učenci so pristni in tovariški. Prerasli so avtoritativne odnose učitelj–učenec v nove oblike v katerih je učitelj vzgojitelj, svetovalec, sodelavec in vaditelj učencem. K takšnim odnosom mnogo prispevajo razvite oddelčne konference.

V okviru zveze pionirjev imajo na šoli zelo razvite prostovoljne dejavnosti. Tu delujejo številni krožki: šahovski, foto, ročnodelski, likovni, modelarski, gasilski, prometni..., kar trije pevske zbori. Zelo uspešni so športni krožki in mladinski pevski zbor. Pohvalna je tesna povezanost z zunanjimi dejavniki, ki tudi vodijo mnoge krožke.

Osnovna šola Zreče vključuje še tri podružnične šole: Gorenje s 4 oddelki, Skomarje z dvema oddelkoma in Resnik, ki ima 7 učencev v celodnevni šoli. Povsod delajo le prvi štirje razredi. V višje razrede pa se učenci iz teh krajev vozijo v Zreče.

Boris Vinter se je rodil 19. februarja 1925. v Beogradu, vendar je od svoje zgodnje mladosti živel v Zrečah. Komaj sedemletnemu fantu je umrl oče in zanj je skrbela mati.

Osnovno šolo je obiskoval v Zrečah, nižjo gimnazijo pa v Celju. Tik pred prihodom okupatorja se je z materjo in očimom preselil v Ljubljano. Leta 1941/42 je obiskoval prvi razred učiteljskega v Ljubljani. To leto se je že aktivno vključil v osvobodilno gibanje. postal je član SKOJ.

Ze 21. aprila 1942 je šel v Zahodnodolenjski odred, kjer je zaradi večkrat izkazane hrabrosti postal mitraljezec, nato pa vodnik. Po uničenju legendarne Pohorskega bataljona je bil spomladi 1943 poslan na Pohorje z vodstvenimi kadri, ki naj bi ob severni meji nadaljevali boj proti okupatorju. Ob ustanovitvi 2. pohorskega bataljona 10. maja 1943 na Pungartu je postal komandir čete.

Zaradi bližajoče se kapitulacije Italije je šel Boris Vinter z večino borcev Pohorskega bataljona avgusta 1943 na Dolenjsko. Tu je 15. septembra 1943 postal član KPS. Se isti mesec pa se je z dobro oboroženo skupino vrnil na Pohorje. S sabo je skupina prinesla precej orožja za še neoborožene borce. Četa se je razvila v bataljon. Ze 4. novembra 1943 pa je bil pri Črni mlakah pod Roglo ustanovljen iz dveh bataljonov Pohorski odred. Boris Vinter je postal komandant 1. bataljona. Odslej postaja njegova vloga partizanskega poveljnika vse pomembnejša.

Boris Vinter uspešno vodi svoj bataljon pozimi 1943/44 med nemško ofenzivo in s svojimi smelimi akcijami večkrat reši brigado iz obročja.

Borisov bataljon veliko prispeva k zmagam brigade v Kotu na Pohorju, na področju Male in Velike Kope, v Mislinjskem grabnu, kakor tudi pri osvoboditvi Gornjega Gradu v Savinjski dolini. Največji uspeh pa je dosegel Vinterjev bataljon v noči na 12. oktober 1944, ko je razbil sovražnikovo postojanko Sava in s tem omogočil Zidanskovi in Šlandrovi brigadi prehod na Dolenjsko.

Zaradi nešteto izkazane osebne hrabrosti in uspešnega vodenja enot je Boris Vinter 14. oktobra 1944 prejel iz rok komandanta glavnega štaba NOV IN PO Slovenije Franca Rozmana-Staneta red hrabrosti.

Po uspešnih bojih, ki jih je Boris Vinter vodil s svojim bataljonom na Trniču, Črniku, Selški gori, pri Šentvidu itd., ga je komandant glavnega štaba Franc Rozman-Stane določil za komandanta Šlandrove brigade. Bilo mu je 19. let. Poročnik Boris Vinter je bil ta čas najmlajši komandant brigade v Sloveniji.

Kot komandant brigade je vodil napad na Kresnice in Kočevje. Konec decembra 1944. mu je bila zaupana naloga ponovnega preboja preko Save na Štajersko. Z malo skupino borcev je neopazno prešel Savo in zavaroval pot tako, da je omogočil prehod Šlandrovi in Zidanskovi brigadi čez Savo za kateri se je začelo najhujše obdobje. Huda zima in nemška ofenziva sta napravili svoje. Toda Boris Vinter je hodil med utrujenimi, sestradanimi in prezeblimi borci ter jih bodril. S toplo tovariško besedo je znal spodbuditi v slehernem borcu nove moči.

Ko so tiste dni domobranci in Nemci napadli v Tuhinjski dolini Kamniško zasavski odred, je Boris Vinter s sodelujočimi sovražnika takoj napadel, čeprav so v štabu odsvetovali, da bi šel na čelu skupine v napad tudi Boris. Toda komandant Vinter pa je pri tem vztrajal. Z Golice je šel v napad s 15 borci v Tuhinjsko dolino. Z jurišem so pogнали policiste proti Kamniku in tako omogočili Kamniško-zasavskemu odredu umik. Vinterjeva skupina je nato šla proti partizanskim domacijam pod Velikim hribom. Tu so jih napadli skriti Nemci. Boris Vinter je vzel mitraljez, se z njim prebil do hiše ter pregnal sovražnika.

Toda iz bližine je počil še en strel skritega Nemca, ki je Borisa Vinterja smrtno zadel.

Znano je še veliko junaštev junaka Borisa Vinterja, ki jih tu nismo mogli opisati. Vendar tudi ta opis pove o izredni hrabrosti in poveljniški sposobnosti priljubljenega poveljnika izpod zelene Pohorja.

POROČAMO POROČAMO POROČAMO POROČAMO POROČAMO POROČAMO KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Pomenek z udeležencem 8. kongresa Zveze komunistov Slovenije

Graditev dežele delavcev

Revolucijo so od nek daj posebljali mladi ljudje. Na mladih ljudeh sloni svet, pravimo. Mladost se še posebno preizkuša v prelomnih trenutkih v zgodovini naroda. Kje in kako se je kalila ta mladost, po vašem mnenju, če imamo v mislih predvojno revolucionarno delavsko gibanje in obdobje narodnoosvobodilnega boja?

ODGOVOR: Po Obznani, po uvedbi vojaške diktature in hudem terorju, ki je nastopil v Jugoslaviji leta 1920, je mnogo starih revolucionarnih kadrov »odpadlo«. Prenekateri so se umaknili v tujino. Naloge so začeli prevzemati mladi, ki so se učili na boljševidnem primeru partijskega dela, seveda v strogi ilegali. V tistem obdobju se je začela poudarjati potreba po množičnem vključevanju v najrazličnejše organizacije. Leta 1934 je doseglo partijsko delo vidne uspehe. Partija je bila, čeprav številčno še šibka, povezana z množicami. Ponovno je bila oslABLJENA v obdobju frakcijskih spopadov. Šlo je za to, da taktika boja proti kapitalizmu še ni bila jasno izdelana niti enotna. In prišlo je leto 1935, ko so se začeli polniti zapori z vodilnimi jugoslovanskimi partijskimi kadri, med katerimi so bili mnogi obsojeni. Po treh letih, ko se je vrnilo iz zaporov precej komunistov, so se začele notranje partijske razmere urejati. Od partijskega dela so odpadli vrinjenci, oportunisti in slabiki.

Delo komunistične partije je bilo od leta 1920 ilegalno.

Mladi člani komunistične partije so se v glavnem kalili v akcijah. Šlo je za stavkovna in mezdna gibanja, za ulične demonstracije... Seveda je bilo potrebno za take in podobne akcije tudi teoretično znanje – komunisti so morali vedeti, za kaj se borijo. Tudi v tem, da je komunistična partija že v letu 1934 in predvsem okrog leta 1937 vsakega komunista učila in mu pojasnjevala smisel boja, je njena velika vloga. Tako komunist ni šel v nek boj slepo, kot anarhist samo zaradi boja in ni šel v stavkovno akcijo samo zaradi kruha! Šlo je za to, da je moral delavski razred prevzeti oblast in si na ta način zagotoviti, da bo sam rezal svoj kruh. Torej ni šlo za to, da bi si priboril boljši kos kruha, oblast pa naj bi imeli drugi. Da, vse to je bila kovnica mladostnih preizkušenj in mnogo več.

Kakšna je bila nekdanja, recimo v obdobju narodnoosvobodilnega boja, pot, ki je pripeljala do članstva v komunistični partiji?

ODGOVOR: V začetku okupacije leta 1941 je bila osnova za sprejem posameznika v članstvo komunistične partije nadaljevanje aktivnosti, ki jo je nekdo začel že pred vojno. Pred vojno je bil naš cilj uničenje kapitalizma, prevzemanje oblasti in graditev dežele delavcev. Leta 1941 smo dobili novega sovražnika – okupatorja. Osvobodilna fronta si je v Sloveniji že na samem začetku zadala nalogo: takoj v oborožen odpor, čim bodo ustrezni pogoji za to. Da, tudi leta 1929 je partija razglasila oborožen odpor proti buržoaziji; toda takrat smo bili brez orožja, brez vojakov, skoraj brez vsega.

Vedeli smo, da si je treba ustvariti pogoje za tak odpor. Najprej je bilo treba dobiti prekaljene ljudi, ki se niso bali iti v akcijo. Tudi nekateri predstavniki OF so menili, da smo se prešibki in premajhni, da bi se lahko uprli. Komunistična partija in v Sloveniji predvsem tovariša Kidrič in Kardelj, je videla daleč naprej. Komunisti so seveda morali biti pripravljeni z lastnim delom in zgledom pokazati, kako se lahko in kako se moraš boriti proti okupatorju.

Preden je bil nekdo sprejet v komunistično partijo, je moral dokazati, da pripada delavskemu razredu po prepričanju in zavesti. Moral je sprejeti marksistično teorijo in moral je imeti ustrezne osebne kreposti. Da, precej časa je bil komunist najprej kandidat za sprejem v partijo. To vmesno stopnjo smo začeli opuščati že neposredno pred vojno, ko se je razvil SKOJ. Članstvo v mladinski organizaciji je postala prva stopnica za sprejem v komunistično partijo. S kandidati so v preizkusni dobi, ki je bila različno dolga, delali najboljši komunisti. Tik pred vojno sta prišla na enega komunista približno dva skojevca. Bil je to res močan kader za partijo!

Biti med partizani komunist je pogosto pomenilo, prevzemati najtežje naloge. V obdobju po vojni smo ugotavljali pri vstopanju v partijsko organizacijo, tudi primere karierizma. Mislite, da bi lahko o posameznih primerih le-tega govorili tudi v obdobju NOV?

ODGOVOR: Pojav karierizma, ki se je predstavljal po vojni in ki prav go-

tovo ni posebno razširjen, med partizani ni bil prisoten. Komunisti so imeli med NOB mnogo težje naloge kot ostali borci; da so se javljali kot prostovoljci za posamezne akcije, je le en primer. Predvsem so se komunisti vselej zavdali, da morajo biti ostali borcem zgled. Dogajalo se je, da smo zaradi pretiranega izpostavljanja posameznih komunistov, izgubljali najboljše kadre. Zaradi takšne odgovornosti komunistov med partizani ni bilo niti prostora niti časa za kakršnekoli oblike karierizma.

Karierizem se pojavi, ko se začne lagodno življenje. Ne, tudi primerov, da bi kdo med partizani iz protesta izstopil iz partije, ni bilo. Nasprotno, mnogo jih je želelo v naše vrste, toda kriteriji za sprejem so bili ostri. Zaradi teh kriterijev je tudi danes le približno devet ali deset odstotkov članov ZZZB NOV tudi članov komunistične partije, sicer bi jih bilo vsaj osemdeset odstotkov.

Da, bili so primeri, ko so si poskušali posamezniki z vstopom v komunistič-

no partijo ustvariti kariero. V preteklosti smo namreč pogosto poudarjali, da naj bodo na vodilnih položajih člani komunistične partije. Danes poudarjamo, da hočemo imeti na odgovornih mestih v družbi poštenega »frontovca«, veseli pa smo, če je tudi član ZK. Nekdaj smo torej to članstvo zatirali in posamezniki so pač hoteli, mimo svojega prepričanja in zavestne predanosti marksistični ideologiji in partijskemu programu, priti na položaj. Pojem moralno politična neoporečnost, ki se pritika pogojem za sprejem na posamezna dela, ne pomeni članstva v ZK. Če bi bilo tako, bi proti temu protestiral! Mi smo se borili za človeka!

Velika večina udeležencev NOB je ostala v prvih vrstah aktivnega družbenega dogajanja tudi v vseh letih po vojni. Borci NOV so skupaj s svojo borčevsko organizacijo prešli nekatera krizna obdobja naše družbe. Prešli so tudi, ne čisto brez posledic, obdobje, ko se je poskušalo udeležence NOV potisni-

ti na stranski tir v tej skupnosti, prešli so obdobje tako imenovanega liberalizma. Vselej pa so bili in ostali nekakšen barometer vzdušja v skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti. Hitro so posredovali ob najrazličnejših pojavih nepravilnosti in ob odstopanjih od načel samoupravnega socializma.

ODGOVOR: Družbenopolitična aktivnost borcev se je pravzaprav še posebno povečala po 7. kongresu ZZZB NOV Jugoslavije, ko je postala borčevska organizacija družbenopolitična organizacija. Sicer pa res aktivnost borcev v najrazličnejših družbenopolitičnih dogajanjih vse do danes ni prenehala. Nekateri pa tudi mislijo, da brez njih ni nič mogoče. Udeleženi so bili v vseh prelomnih obdobjih naroda in kako bo zdaj ta narod brez njih, si moramo misliti; kot bi nekako ne zaupali mladim, kot bi pozabili, da so bili takrat tudi sami mladi...! Se vedno in precej časa pa bodo lahko borci NOV mladim generacijam mentorji. Tudi če sam ne morem več na vrh Triglava, lahko celi vrsti ljudi iz izkušenj povem, kako naj se opremijo za pot, kako naj hodijo...! Izkušnje sleherne generacije so bogastvo naroda sedanjih in prihodnjih generacij. Mislim, da so hoteli nekateri spraviti tradicije NOB le na spomenike, v knjige, morda v umetniška dela – na pomembnejše ne smemo pozabiti: na človeške kreposti, ki jih oplemeniti vsaka težka narodova preizkušnja in lepo oplemeniti jih je tudi naš narodnoosvobodilni boj. Na tem področju je veliko narajenega, a ne dovolj.

Res je, kadar borci začutijo, da gremo po drugačni poti, kot smo si jo začrtali, se vznemirijo. Borci NOV so si upravičeno pridobili velik ugled v družbi; pridobili so si ga s samoodpovedovanjem, s predanostjo delu in domovini, ki so ji vselej ostali zvesti. Revolucija v njih in občutek za pošteno se ni postal. Takrat, ko se jih je pred približno dvajsetimi leti poskušalo izriniti iz družbenopolitične aktivnosti, so mnogi med njimi padli v zagrenjenost. Blažili so si jo na najrazličnejše načine. Kasneje, ko je bil ta nepremišljeni korak v družbi popravljen, so se mnogi vrnili v aktivno življenje. Da, nekateri pa ne več. **Udeleženci NOV in med njimi komunisti so vedno pozorno sledili ra-**

zvoju družbe in kar je prav tako pomembno, živeli so s tem razvojem in vplivali nanj. Nekateri pa so vendar že kmalu po vojni razočarani zapustili skupno fronto ali vsaj vrnili partijske izkaznice.

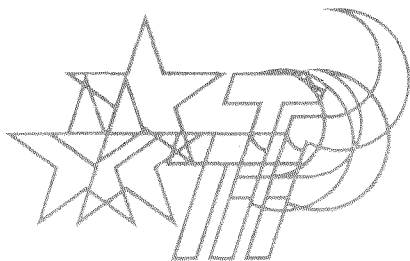
ODGOVOR: Po vojni je nastopilo za vso državo težko obdobje in zaradi tega borci tudi niso dobili vsega tistega, kar so pričakovali. Mnogi, ki so odšli med partizane v letih 1941/42 so takrat prenehali s študijem ali izpopolnjevanjem v poklicu. Mnogi tudi v prvih letih po vojni niso mogli nadaljevati študija, ker so bili potrebni aktivisti. Toda kadre smo potrebovali, zelo potrebovali. In v naših vrstah so se pojavili ljudje, ki so recimo vso vojno v miru študirali ali v Ljubljani, v Rimu, na Dunaju, Milanu... Med njimi in tistimi, ki so se žrtvovali za revolucijo, je prišlo do spora. Posamezni borci so se čutili prevarane. Šli smo med partizane, izpolnili smo svojo dolžnost do domovine, zdaj pa prihajajo na vodilna mesta ljudje, ki so lagodno med tem študirali... so pravili.

Prav gotovo je povzročilo veliko neprijetnega vznemirjenja med borci tudi obdobje tako imenovanega liberalizma, »komolčarstva«... Seveda, tudi nekatere med borci je potegnil ta liberalizem s seboj. Toda borci in borčevska organizacija so začeli med prvimi te nepravilnosti preganjati. Vidite, borci še vedno postavljajo vprašanja v zvezi s potekom dela komisij za ugotavljanje premoženja. Osebo mislim, da so te komisije mrtvorjeno dete. Njihov namen je bil, da bi zaustavile neupravičeno bogatenje. Sprašujem se, če je sploh veliko razlike med neupravičnim bogatenjem in bogatenjem. Sleherno bogatenje je ali rezultat kraje družbi ali rezultat prekupevanja, nečistih manipulacij, iznajdljivosti na račun drugega...! Poglejte, nekatere tradicije, čeprav stare več sto let, čeprav neumne in slabe, v ljudeh še vedno živijo – pa ne mislim samo na klerikalizem. Mislim na tiste manjše skupine ljudi, ki si še vedno želijo vladati nad ljudmi, pridobivati lastno bogastvo z izkoriščanjem tuje delovne sile. V naši družbi je še nekaj teh stoletnih kapitalističnih in malomeščanskih tradicij. Tudi na tem področju se bodo morali komunisti še boriti, boriti z dokazi znana in napredka.

**Zapisal
Silvo Teršek**

Viktor Stopar, član predsedstva RO ZZZB NOV Slovenije, je član komunistične partije od leta 1935. Leta 1941 je bil sekretar SKOJ za Slovenijo in član CK KPS. Nekaj mesecev v letu 1942 je bil namestnik politkomisarja pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije. Med vojno je kot politični delavec in član CK deloval po Sloveniji: Svobodo je dočakal kot sekretar okrožnega komiteja KP Ljutomer.

VIII. kongres ZKS

Mladi člani komunistične partije so se kalili v akcijah

Potrebno je bilo tudi teoretično znanje

Komunisti so morali vedeti, za kaj se borijo

Komunisti so bili ostalim borcem zgled

Karierizem se pojavi, ko se začne lagodno življenje

Nekateri so hoteli spraviti tradicije le na spomenike

Posamezni borci so se čutili prevarane

V čem je razlika med bogatenjem in neupravičnim bogatenjem